

LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTOR

THE CENTRAL RESEARCH OFFICE FOR AGRICULTURAL ASSOCIATIONS

Schweigaardsgt. 34 C, Postboks 9347 Grønland,
0135 Oslo. Tlf.: (02) 17 34 00. Fax: (02) 17 23 11.

Oslo april 1993
302lu012.fo

LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTOR

NOTAT 6/1993

*AYSE M BULAK HAGELIA:
UNIONSTRAKTATEN - DEN
ØKONOMISKE OG MONETÆRE UNION.*

FORORD

Unionstraktaten - eller Maastricht-traktaten - ble undertegnet av EFs stats- og regjeringssjefer i Maastricht i desember 1991. En viktig del i dette dokumentet er bestemmelsene om å etablere en økonomisk og monetær union i EF-området.

Viktige elementer i Den økonomiske og monetære unionen er innføringen av en felles pengeenhet, en felles sentralbank og regler som gir enhetlige økonomiske rammer for utøvelsen av økonomisk politikk i medlemsstatene. Likeledes settes det opp kriterier for deltagelse (konvergenzkriterier).

I dette notatet går Ayse M Bulak Hagelia gjennom utviklingen fram mot vedtaket i Maastricht. Videre vurderes mulige konsekvenser av perioden fram mot gjennomføringen av unionen, samt mulige konsekvenser av selve gjennomføringen. Hagelia er konsulent ved Landbrukets Utredningskontor.

Bjørn Strøm

ISSN 0803-043-X

Landbrukets Utredningskontor – administrativt underlagt Landbruksamvirkets Felleskontor – er et samarbeidsorgan for:

Norges Bondelag, Norske Melkeproducers Landsforbund, Norsk Kjøttamvirke, Norske Egg-sentraler, A.L. Gartnerhallen, Norske Felleskjøp, Norske Potetindustrier, Honningsentralen A/L, NRF-Avlslaget for Norsk Født Fe, Norsk Suineavlslag, Landteknikk, Gjensidige Forsikring, Fokus Bank A/S, Landkreditt.

**LANDBRUKS
SAMVIRKET**

INNHold

I.	INNLEDNING	2
II.	DEN HISTORISKE UTVIKLING	3
	II.1.1 ROMATRAKTATEN	3
	II.1.2 PERIODEN 1959-1979	6
	II.1.3 EMS - DET EUROPEISKE MONETÆRE SYSTEM	8
	II.1.4 ENHETSAKTEN OG DET MONETÆRE SAMARBEIDET ..	10
	II.1.5 DELORS-RAPPORTEN OM DEN ØKONOMISKE OG MONETÆRE UNION	11
	II.1.6 MAASTRICHT-TRAKTATEN	12
	II.2 OPPSUMMERING	18
III.	KONVERGENSKRITERIENE OG EF-LANDENE	21
	III.1 LITT OM DEN TEORETISKE BAKGRUNN	21
	III.2 HVOR GODT OPPFYLLER EF-LANDENE KONVERGENSKRITERIENE?	23
	III.3 KORT OM VALUTAUROEN	27
IV.	KORT OM NOEN AV DRIVKREFTENE BAK UNIONSPLANENE	28
V.	KONKLUSJONER	31
	LITTERATUR	35
	VEDLEGG: UTDRAK FRA UNIONSTRAKTATEN	36

I. INNLEDNING

Ved undertegningen av Traktaten om den europeiske union (Maastricht-traktaten) har EF satt i gang planen om å etablere en økonomisk og monetær union (ØMU) innen 10 år. Maastricht-traktaten er en revisjon av Romatraktaten. Den forandrer ikke de grunnleggende målene i Romatraktaten, men introduserer nye samarbeidsområder og viderefører de opprinnelige planene, noe som i denne sammenheng betyr en utvidelse av EFs ansvars- og kompetanseområde. Bestemmelsene om Den økonomiske og monetære union (ØMU) er utvilsomt den delen av Maastricht-traktaten som direkte er supplerende til EFs sentrale samarbeidsområdet - nemlig samarbeidet på det økonomiske området - og vil ha de mest merkbare praktiske konsekvensene for medlemslandene.

Det ble tidlig innsett at det ikke ville være mulig å gjennomføre Romatraktatens bestemmelser uten en samordning av EF-landenes monetære (penge-) politikk. I perioden fra undertegningen av Romatraktaten til Maastricht-trakten har EF tatt flere steg mot et nærmere samarbeid på det monetærpolitiske området. Valutasamarbeid i form av Valutaslangen, Werner-planen, Det europeiske monetær system, EMS og planene om Den økonomiske og monetære union er de viktigste stegene i denne prosessen. Utviklingen viser en klar tendens i retning av økt betydning for utviklingen av det monetære samarbeidet innenfor rammen av EFs unionsplaner.

Bestemmelser angående fri bevegelse av kapital, samordning av medlemslandenes økonomiske politikk og betalingsbalanse utgjør den økonomiske delen av traktaten. Den monetære delen omfatter bestemmelser om rente- og valutapolitikk og samordning av medlemslandenes monetære politikk samt bestemmelser om felles pengeinstitusjoner som skal etableres ved gjennomføringen av ØMU. Utviklingene i Romatraktatens bestemmelser fra begynnelsen (1957) til Maastricht-traktaten (1991) viser videreføringen og utviklingen av de opprinnelige prinsippene med i form av endringer i det institusjonelle rammeverket (Traktatene). Institusjonaliseringen av Den monetære og økonomiske union er derfor et sentralt tema i diskusjonen, og viser den klare utviklingen i overføringen av myndighetsområder fra nasjonalt til EF-nivå.

Diskusjonen i forbindelse med utformingen av regelverket rundt Den økonomiske og monetære union er viktig for å forstå skillelinjer og eventuelle interessekonflikter mellom medlemslandene.

II. DEN HISTORISKE UTVIKLING

En rekke funksjoner har blitt tillagt organer knyttet til EF-systemet i forhold til økonomisk og monetært samarbeid i den perioden EF-systemet har vært i funksjon.

II.1.1 ROMATRAKTATEN

I sin originale form er Romatraktaten en økonomisk samarbeidsavtale for å etablere en tollunion mellom medlemslandene. Den har få artikler som går på monetær politikk. Artiklenes omfang er begrenset til å sikre iverksetting av Romatraktatens mål og økonomiske beslutninger. Artiklene som går på fri kapital bevegelser (Art. 67-73) blir erstattet av Maastricht-traktatens tilsvarende artikler fra 1. januar 1994 (forutsatt at ratifikasjonsprosessen blir sluttført i løpet av 1993). Artikler om konjunkturpolitikk (Art. 103) og politikk angående betalingsbalanse, valuta- og pengepolitikk (Art. 104-9) er bestemmelser som er dels erstattet og dels utvidet av Traktatens artikler angående Den økonomiske og monetære union.

Romatraktatens artikler 67-73 regulerer kapitalmarkedet i medlemsland. Dette innebærer bestemmelser i forhold til kapitalbevegelser mellom medlemsland og mellom medlemsland og tredje land. Art. 67 krever liberalisering på kapitalmarkedet "i det omfang som er nødvendig for fellesskapets tilfredsstillende funksjon" og "såfremt kapitalen tilhører personer, der (er) bosatt eller (har) hjemsted i medlemsstatene". Prinsippet om ikke-diskriminering på grunnlag av nasjonalitet i forhold til kapitalmarkedet er også traktatfestet. Samordning av medlemslandenes valutapolitikk foreslås i forbindelse med kapitalbevegelser mellom medlemsland og særlig mellom medlemsland og tredjeland. Enkelte medlemsland får anledning til å anvende regler som hindrer fri kapitalbevegelser i situasjoner der det oppstår spesielle vansker i medlemsstatens økonomi, men disse tiltakene skal godkjennes av Ministerrådet og skal begrenses til en nærmere angitt periode.

1959	Romatraktaten Forskjellige utvalg etableres for å samordne den monetære og økonomiske politikk (bl.a Det monetære utvalg og Utvalget for sentralbanksjefene).
1970	Werner-rapporten (planen om en monetær union).
1971	Ministerrådets resolusjon om opprettelse av en økonomisk og monetære union
1971	Bretton Woods-systemet går i oppløsning
1971	"Valutaslangen"
1973	Oljekrise Marjolin-rapporten - mer nasjonale løsninger på økonomiske problemer - Werner-planen legges på is
1979	EMS avløser "valutaslangen"
1985	Hviteboken om Det indre marked
1987	Enhetsakten traktatfester samarbeid om økonomiske og monetære politikk (Den økonomiske og monetære union)
1989	Delors-planen (om gjennomføringen av ØMU).
1991	Maastricht-traktaten Bestemmelser om Den økonomiske og monetære union
1992	Edinburgh-toppmøte Danmark kan velge å stå utenfor det tredje trinn av ØMU

Art. 103 pålegger medlemslandene å betrakte konjunkturpolitikk som et ledd i en fellesskaplig politikk. Medlemsstatene skal derfor rådføre seg med hverandre og med EF-kommisjonen. Konjunkturpolitikk omfatter bl.a. rentepolitikk, valutapolitikk, og politikk angående offentlige utgifter og inntekter. Etter anbefalinger fra Kommisjonen skal Ministerrådet utstede de nødvendige direktiver for anvendelsen av besluttede tiltak med kvalifisert flertall. Art. 103 gir medlemsland en mulighet til å gardere seg mot at et medlemsland gjennomfører en politikk som kan være skadelig for vedrørende land.

Art. 104-9 har til mål å regulere medlemslands betalingsbalanse. Art. 104 pålegger medlemsland å gjennomføre den økonomiske politikk som skal sikre likevekten på den globale betalingsbalanse og opprettholde tilliten til de enkelte medlemslands valutaer". Samtidig skal et høyt sysselsettingsnivå og prisstabilitet sikres. Målene som er definert i Art. 104 er en utdyping av EFs grunnleggende prinsipper (Romtraktatens art. 2 og 3). Et eventuelt underskudd på betalingsbalansen vil øke presset på den enkelte valuta for devaluering. Den bakenforliggende frykt for devaluering begrunnes i stor grad med devalueringens negative innvirkning på prisstabilitet.

Art. 105 åpner for opprettelse av et rådgivende monetært utvalg. Det monetære utvalg, består av to medlemmer fra hvert medlemsland og representanter fra Kommisjonen. Utvalget har til oppgave å overvåke utviklingen når det gjelder medlemsstatenes og EFs finansielle situasjon og deres penge- og valutamessige stilling. Videre er valutaloggivning og valutabestemmelser områder hvor utvalget har til oppgave å overvåke og gi råd om. Utvalget skal rapportere regelmessig, og avgi uttalelser til Ministerrådet og EF-kommisjonen. Samtidig kreves samarbeid mellom medlemslandenes kompetente myndigheter, sentralbanker og EF-kommisjonen for å oppnå en sterkest mulig samordningen mellom medlemslandenes økonomiske politikk i den grad det er nødvendig for at EF skal innfri de målsetninger Traktaten trekker opp.

Art. 106 omhandler liberalisering av betalinger av varer og tjenester mellom medlemsland for å supplere den frie bevegelsen av varer, tjenester og kapital i EF.

Art. 107 slår fast at medlemslandenes valutapolitikk skal betraktes som et spørsmål av felles interesse. Det er i prinsippet forbudt for et medlemsland å forandre verdi av sin valuta hvis dette ikke er forenlig med mål som er nedfelt i Art. 104 (tillit til valutaen, høyt sysselsettingsnivå og årisstabilitet) Videre skal heller ikke endringer i valutakursene forstyrre konkurransevilkårene i fellesskapet.

Art. 108 og 109 gir mulighet for et medlemsland med spesielle problemer f.eks. i forhold til betalingsbalansen å treffe særlige tiltak. Det kan være spesielle beskyttelsestiltak, gjensidige tiltak hvor hjelp fra EF og EF-meldlemsstater er et element, eller en

kombinasjon av forskjellige tiltak.

Romatraktatens bestemmelser om monetær politikk skisserer de felles tiltak og den innsats som er nødvendig for å gjennomføre etableringen av det felles marked (Det indre marked). Medlemslandene blir pålagt å samarbeide. Problemer som er relevant i forhold til betalingsbalanse, valutapolitikk, og konjunkturpolitikk skal oppfattes som et felles anliggende slik at et eller flere medlemslands politikk ikke skal skape problemer for de andre medlemmene. I praksis blir medlemslandenes mulighet til å gjennomføre en uavhengig penge- og valutapolitikk begrenset gjennom den type forpliktelser som er nedfelt i Romatraktaten. EF-kommisjonen og Ministerrådet får en viss innflytelse over medlemsland.

II.1.2 PERIODEN 1959-1979

Denne perioden ble preget av Werner-planen fra 1970, sammenbruddet i Brettons Wood-systemet (1971) og oljekrisen i midten av 70-årene.

På 1960-tallet fikk EFs rådgivende organer en økende rolle i utformingen av EF-landenes økonomiske og monetære politikk. Det monetære utvalget er kanskje det viktigste og mest innflytelsesfulle av disse organene. Uttalelser om medlemsstatenes økonomiske politikk fra dette utvalget er nødvendig for at Ministerrådet kan vedta å yte et medlemsland lån fra EFs finansielle kilder. Etter hvert fikk Det monetære utvalg utvidet sitt arbeidsområde til også å gjelde overvåkning av offentlige finanser, lønnspolitikk og inflasjonsbekjempelse. Utvalget spiller også en sentral rolle i justeringen av forskjellige valutaers sentrale verdi i forhold til den europeiske myntenheten ecu.

Det ble etablert flere rådgivende utvalg i EF-regi som har ansvar for å overvåke og veilede når det gjelder samordning av EF-landenes økonomiske og monetære politikk. I 1964 ble Utvalget for økonomisk politikk på mellomlang sikt og Utvalget for Budsjettpolitikk nedsatt. Ved en avgjørelse i 1974 ble utvalgene for økonomisk politikk på mellomlang sikt, budsjettpolitikk og konjunkturpolitikk erstattet av et utvalg for økonomisk politikk. Formålet med denne omorganiseringen var å øke effektiviteten.

I tillegg til Det monetære utvalg ble det etablert et utvalg av sentralbanksjefer (1964) som også har monetær politikk som sitt ansvarsområde. Medlemslandenes sentralbanksjefer gjennomfører konsultasjoner om de generelle prinsipper og hovedlinjer i sentralbankenes politikk, særlig kreditt-, penge- og valutapolitikken, og sikrer utveksling av informasjon om de viktigste forholdsregler innenfor sentralbankenes ansvars- og arbeidsområde. Formålet er igjen koordineringen av medlemslandenes penge-, og kredittpolitikk. Utvalget undersøker utviklingen i medlemslandenes pengemengde hvert kvartal som en forlengelse av inflasjonsbekjempende foranstaltninger. Det monetære utvalgets og Utvalget av sentralbanksjefers ansvarsområder overlapper hverandre tildels. Derfor deltar representanter fra disse utvalgene i hverandres møter.

På slutten av 1960-tallet besluttet regjeringssjefene i EF, med Frankrike og Tyskland i spissen, at det skulle utarbeides en plan som kunne føre til en gradvis opprettelse av en økonomisk og monetær union. I den forstand er ikke dagens økonomiske og monetære union et nytt begrep i EF-terminologien. Planen om opprettelse av en økonomisk og monetær union, som ble omtalt som Werner rapporten (1970), fikk en positiv respons på topp-politisk nivå i EF. Stats- og regjeringssjefene ga uttrykk for sin politiske vilje til å opprette en økonomisk og monetær union. I 1971 vedtok Ministerrådet en resolusjon om opprettelse av en økonomisk og monetær union i løpet av 10 år.

I kjølvannet av Werner-planen påla Ministerådets beslutning av 1974 medlemslandene å koordinere også sin kortsiktige økonomiske politikk og å styrke samarbeide mellom medlemslandenes sentralbanker. En koordinasjonsgruppe for kortsiktig økonomisk politikk ble etablert. Den såkalte "konvergens" beslutningen, en nærmere samordning av den økonomiske politikk i EF, og direktivet om "stabilitet, vekst og full sysselsetting" ble også vedtatt i denne perioden (1974). Beslutningen styrket koordinasjonsgruppens rolle innen EF-systemet.

Fra opprettelsen av EF i 1957 til 1971 var det monetære samarbeidet i EF en del av det internasjonalt monetære samarbeidet som var forankret i Bretton Woods-systemet. Systemet var et fast valutakurssystem hvor dollar var knyttet til gull ut fra en fast gullpris. Slik sett fungerte dollar som referansevaluta for alle transaksjoner. Landene som var

medlemmer av systemet, bl.a. EF-landene, forplikter seg til å opprettholde faste valutakurser med 1% svingingsmargin. I 1971 gikk systemet i oppløsning da dollarens binding til gull ble opphevet, og dollarkursen ble gjort flytende. EFs valutasamarbeid "Valutaslangen" erstattet systemet for Vest-Europa. Systemet var åpent for land utenfor EF. Norge og Sverige var med i denne slange ordningen. Gjennom ordningen ble det fastsatt en sentralkurs for hver enkelt valuta. Medlemslandene forpliktet seg til å holde verdien av de enkelte valutaer innenfor en svingingsmargin på maksimalt 4,5% i forhold til sentralkursene. Sentralkursene ble imidlertid endret flere ganger. Opprettelsen av Det europeiske fond for monetært samarbeid (FECOM) er et produkt av denne perioden (1973). Ordningen varte ikke lenge. Flere medlemsland, bl.a. Storbritannia og Frankrike, forlot ordningen. I 1979 ble systemet avløst av Det europeiske monetære system (EMS).

Årene som fulgte oljekrisen i 1973, samt sammenbruddet i Bretton Woods-systemet, førte til at EF-landene prioriterte nasjonale løsninger foran samarbeide i EF. En rekke grupper innen EF var skeptiske til å etablere den type politisk integrasjon som Werner-planen krevde før man kunne utvikle den nødvendige økonomisk integrasjon. En rapport som ble skrevet av en gruppe under ledelse av R. E. Marjolin, visepresident i EF-kommisjonen, gav uttrykk for behovet for opprettelse av EFs indre marked for industrielle varer, liberalisering av kapitalbevegelser og en felles energipolitikk. Alt dette førte til at Werner-planen ble lagt på is inntil videre.

II.1.3 EMS - DET EUROPEISKE MONETÆRE SYSTEM

I 1979 erstattet EF planene om å utvikle den økonomiske og monetære union med å gå inn for en mindre vidtrekkende ordning gjennom opprettelsen av Det europeiske monetære systemet (EMS). EMS er basert på forskjellige dokumenter, hvor Ministerrådets resolusjon av 5. desember 1978 er grunnsteinen, samt at to rådsforordninger, en avtale mellom sentralbankene og en FECOM avgjørelse danner de resterende grunnpilarene.

Etableringen av EMS var svaret på behovet for en felles valutaordning i EF og gav den monetære integrasjonsprosessen en ny og tilsynelatende mer varig plattform. Målet med EMS var å skape en sone med økt monetær stabilitet både innad og utad. EMS baserer

seg på at det skal gjelde faste kurser mellom medlemsstatenes valutaer, men deres felles pengeenhet (egentlig regneenhet), ECU, kan variere i forhold til andre valutaer.

Systemets hovedelementer er:

- ECU, som er et veid gjennomsnitt av medlemslandenes valutaer. Valutaenes vekt blir justeres hvert femte år. Valutaer fra alle medlemsstatene er med i ECU beregningene. ECU eksisterer i dag kun som en beregningsvaluta.

- ERM, er valutakursmekanismen. Den karakteriseres av faste kurser mellom de medlemsstaters valuta som er med i mekanismen. Det er en tillatt svingingsmargin på 2,25% eller 6%. Justeringer av sentralkurser kan foretas etter gjensidige avtaler mellom medlemsstatene. Det har vært hyppige justeringer.

- kredittmekanismene som brukes til å gjennomføre valutaintervensjoner for å opprettholde faste sentralkurser eller å styrke en valuta. Det europeiske valutafond, FECOM, nyttes som et kortsiktig finansieringssystem, og i tilfeller av press mot en EF-valuta for å holde valutaen innenfor svingingsmarginer.

Det europeiske monetære system har ikke endret den institusjonelle likevekt som de facto var etablert i det monetære samarbeid som ble definert innen rammen av Romatraktaten. De dokumentene som danner grunnlag for EMS skaper ikke noen forpliktelse til å delta i valutakursmekanismen (ERM). Derfor kan det hevdes at et medlemsland kan velge å stå utenfor EMS uten at dette må grunngis særskilt. På den annen side er dette ikke forenelig med resolusjonens mål som tar sikte på å oppnå et stabilt system med deltagelse av samtlige av EFs medlemsstater.

Forordningen 3181/78 som beskriver FECOMs funksjoner er ikke langtrekkende nok for den oppgaven som skal gjennomføres av fondet, nemlig å holde ERM-valutaene innenfor svingingsmarginene. Forordningen forplikter ikke medlemsstatene til å inngå i swap-avtaler. Dette betyr at hvert medlemsland til syvende og sist er ansvarlig for å holde verdien til sin valuta fast i forhold til de andre ERM-valutaene.

II.1.4 ENHETSAKTEN OG DET MONETÆRE SAMARBEIDET

Ved gjennomføringen av planen for etablering av det indre marked (Hvitboken, 1985) og Enhetsakten, som er en revisjon av Romatraktaten, ble planene for økt monetær integrasjon aktualisert. I arbeidsdokumentene angående etableringen av Det indre marked ble det tydelig understreket at man ikke kan utvikle et økonomisk integrert EF uten et felles monetært system hvor den økonomisk union er tilpasset.

Gjennom Enhetsakten ble Artikkel 102A nedfelt i Romatraktaten, og hvor man åpner for et samarbeid vedrørende den økonomiske og monetære politikk. Utrykket Den økonomiske og monetære union er nedfelt i artikkelens tittel. Artikkelens første ledd omhandler den praktiske gjennomføringen i det skisserte samarbeidet. Der kreves samarbeid fra de enkelte medlemsland for å sikre konvergens i den økonomiske og monetære politikk. Målsetningene i Art. 104 (om å sikre likevekt på betalingsbalansen) gir rammen for samarbeidet. Samtidig skal det tas hensyn til erfaringene med samarbeidet innenfor rammen av EMS og i utviklingen av ecu. Det siste aspektet gir en slags dynamikk i det videre samarbeidet på dette området. Art. 102A 2. ledd åpner for nødvendige institusjonelle forandringer for å nå de skisserte mål. Det monetære utvalg og Utvalget av sentralbanksjefene skal konsulteres og gi råd angående eventuelle institusjonelle endringer.

Romatraktatens artikkel 107 (valutapolitikken som et felles problemområde) krever i utgangspunktet et visst samarbeid angående den monetære politikk, mens innholdet i Art. 102A tar direkte sikte på å gjennomføre en økonomisk og monetær union, samt at bestemmelsen gir mulighet for de nødvendige institusjonelle endringer.

Romatraktatens Art.130A-E angående økonomisk og sosial samhörighet som ble innført ved Enhetsakten omfatter de områder som er relevant i forhold til regionalpolitiske spørsmål. Målet med bestemmelsene er å motvirke mulige ulemper av den økonomiske og monetære integrasjon i forholdsvis fattige regioner. Virkemidlene er overføringer fra EFs budsjetter og andre offentlige midler.

II.1.5 DELORS-RAPPORTEN OM DEN ØKONOMISKE OG MONETÆRE UNION

Prinsippvedtaket sommeren 1988 om helt frie kapitalbevegelser i EF-området og planene om fullt ut integrerte finansmarkeder innen 1992 var årsaken til en ny runde med diskusjon om realisering av en økonomisk og monetær union. Allerede i april 1989 kom Delors-rapporten om tre konkrete etapper i retning av en økonomisk og monetær union. EF-toppmøtet, Det europeiske råd, vedtok en resolusjon i juni om å iverksette første etappe av denne planen. Delors-rapporten tar i seg selv ikke stilling til ønskeligheten av en økonomisk og monetær union. Den er rettet mot de konkrete etappene fram til en fullføring av en økonomisk og monetær union, omhandler forutsetningene for at planen skal lykkes, institusjonelle og strukturelle endringer som er nødvendig, og konsekvensene av planen for den økonomiske politikk.

- Delors-planens første trinn:

I denne fasen oppnår man fri bevegelse av kapital. Bank-, forsikrings- og verdipapirtjenester blir tilgjengelig for alle EF-borgere uten diskriminerende bestemmelser på bakgrunn av nasjonalitet. Koordinering av den økonomiske politikk mellom medlemslandene gjøres mer effektiv. Her er konkurranse-, regional og skattepolitikk viktige elementer. Alle medlemsland blir med i EMS-samarbeidet på like vilkår. Ved slutten av det første trinnet skal den tillate svingingsmargin for medlemslandenes valutaer være 2,5%. Utvalget av sentralbanksjefer får en mer fremtredende stilling som rådgiver.

- Det andre trinn:

Det andre trinnet dreier seg hovedsaklig om institusjonelle forandringer. Det opprettes et europeisk sentralbanksystem (ESCB). Det skal erstatte det nåværende EF-apparatet (FECOM, utvalget av sentralbanksjefer og underliggende utvalgsapparat). Samarbeidet mellom sentralbankene gjøres tettere slik at en felles penge- og valutapolitikk på EF-nivå kan gjennomføres på det tredje trinnet.

Når det gjelder makroøkonomisk politikk er Delors rapporten mer opptatt av ønskeligheten av traktatendringer som gir rom for flere flertallsbeslutninger. Her er det ønsket om å sette felles rammer for økonomiske målsettinger på mellomlang sikt, å

presisere regler for tillatt budsjett-underskudd, finansieringen av budsjettunderskudd og å gjennomføre en samordnet opptreden i det internasjonale økonomiske og politiske samfunn.

- Det tredje trinn:

På dette trinnet innføres ugjenkallelige fastlåste valutakurser (uten svingingsmarginer). Ecu erstatter de nasjonale myntenhetene. Det felles sentralbanksystemet får full sentralbankstatus for hele EF-området med tilsvarende ansvar for penge- og valutapolitiske spørsmål. Nasjonale sentralbanker er kun ansvarlig for å gjennomføre tiltak i samsvar med den felles utformede politikk. EFs organer får den beslutningskompetanse som kreves for deres ansvarsområde og de traktatfestede mål.

Struktur- og regionalpolitiske tiltak vil tilpasses til de behov som oppstår ved å gjennomføre den monetære og økonomiske union, og tiltakene vil bli styrket i EFs regi. EFs regler angående budsjettpolitikk og makroøkonomisk politikk vil bli bindende for medlemsland.

Da planen ble skrevet var Storbritannia, Hellas, Spania og Portugal ikke med i EMS-samarbeidet. Italienske lire kunne svinge 6% i forhold til den bestemte sentralkurs. Spania og Storbritannia ble med i ERM-samarbeidet seinere.

II.1.6 MAASTRICHT-TRAKTATEN OG DEN ØKONOMISKE OG MONETÆRE UNION

Etableringen av Den økonomiske og monetære union ble traktatfestet gjennom Maastricht-traktaten i desember 1991. Romatraktatens bestemmelser om den økonomiske og monetære politikk blir dels erstattet og dels utvidet av bestemmelser angående den økonomiske og monetære union. Traktatens artikler om gjennomføringen av ØMU (foranstaltninger i overgangs-perioden) som er beskrevet i Traktaten, har mye til felles med Delorsplanen.

VIKTIGE DATOER I GJENNOMFØRINGEN AV ØMU

- 1.juli 1990 Det første trinnet iverksettes. Frie kapitalbevegelser sikres. Nødvendige tiltak for å oppnå økonomisk konvergens innledes.
- 1.jan. 1994 Det andre trinnet begynner. Medlemslandene unngår "urimelige" budsjettunderskudd og for stor offentlig gjeld. Sentralbankenes uavhengighet sikres i lovverket i hvert medlemsland. EMI (Det europeiske penegerinstitt) etableres
- 31.des. 1996 Rådet vurderer om medlemslandene oppfyller konvergenzkriteriene.
- 1.juli 1998 ESCB etableres seinest denne dato.
- 1.jan. 1999 Det tredje trinnet iverksettes begynner seinest på dette tidspunktet (hvis det ikke ha blitt fastsatt en dato før 31. desember 1997).

Prosessen som skal føre fram til etableringen av Den økonomiske og monetære unions skal være sluttført ved utgangen av 1997 eller seinest 1.01.1999. Det første trinnet skal vare iverksettes fra 1.07.1990 og være fullbrakt innen 1.01.1994. I denne fasen skal frie kapitalbevegelser innenfor EF-området sikres. Medlemslandene skal gjennomføre de nødvendige tiltak for å oppnå økonomisk konvergens, særlig med hensyn til prisstabilitet og offentlige finanser.

Det andre trinnet er planlagt iverksatt fra 1. januar 1994. Medlemslandene skal prøve å unngå "urimelige" budsjettunderskudd og starte en prosess for å sikre sentralbankenes uavhengighet.

Et monetære institutt (EMI) som skal ha medlemslandenes sentralbanker som medlemmer skal overvåke EMS, samt forberede overgangen til en felles monetær politikk.

Forberedelser til videre bruk av ecu er også EMIs ansvar. Instituttet får en egen ledelse som utnevnes av EF-toppmøte etter forslag fra medlemslandenes sentralbanker, og er et rådgivende organ til medlemslandene og EFs institusjoner. Ved etableringen av Den

økonomiske og monetære union oppløses EMI, og det opprettes en europeisk sentralbank (ECB).

På dette trinnet skal medlemsstatene oppfylle de såkalte **konvergenskriteriene** for å kunne delta også i det tredje og siste trinnet som er den egentlige økonomiske og monetære union. Kriteriene som er nedfelt i en egen protokoll i Unionstraktaten er:

- stabile valutakurser i forhold til de andre medlemslandene de siste to år,
- ingen devaluering i forhold til ecu-valutaene i løpet av siste to år,
- rentenivået skal ikke være over 2 prosentpoeng høyere enn det gjennomsnittlige nivå i de tre medlemslandene med lavest inflasjon,
- inflasjonen må ikke være mer enn 1,5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de tre medlemslandene med lavest inflasjon,
- budsjettunderskudd skal ikke overstige 3 prosent av BNP, og
- offentlig gjeld må ikke overstige 60 prosent av BNP,

Seiend 31. desember 1996 skal Ministerrådet vurdere om medlemslandene kan oppfylle kriteriene. Hvis medlemsstatene innfrir kravene til deltagelse skal dato for overgang til det tredje trinnet fastsettes. Hvis ingen dato kan fastsettes før 31. desember 1997, skal det tredje trinnet iverksettes fra 1. januar 1999.

På det tredje trinnet innfører medlemsland ugentkallelig fastlåste valutakurser og en felles valuta (ecu). En europeisk sentralbank, ECB, erstatter EMI. I motsetning til EMI får ECB myndighet til å utøve alle oppgaver innenfor sitt ansvarsområde. Dette innebærer å kontrollere ecu og framlegge tiltak for å sikre prisstabilitet i EF. ECB skal sammen med medlemslandenes tidligere sentralbanker utgjøre Det europeiske sentralbanksystemet, ESCB. Det er traktatfestet at ESCB blir etablert seiend 1. juli 1998. Medlemslandenes sentralbanker blir etter dette ansvarlig for å gjennomføre pengepolitikken som er definert av ECB på nasjonalt nivå. Disse institusjonenes uavhengighet må sikres ved de nødvendige forandringer i nasjonal lovgivning ved gjennomføringen av Den økonomiske og monetære union.

Artiklene om den økonomiske politikken og den monetære politikken er nedfelt i egne kapitler i traktaten.

Hovedelementene i den økonomiske politikken innenfor rammen av ØMU er koordinering av medlemslandenes økonomiske politikk, begrensinger i forhold til budsjettunderskudd og vilkår for myndighetenes muligheter til å oppta lån fra EFs kilder. Ministerrådet vil etter anbefalinger fra Kommissjonen formulere et utkast om retningslinjer for den økonomiske politikk i medlemslandene og for EF-systemet. Målet er å koordinere den økonomiske politikk i EF-området. Ministerrådet overvåker samtidig medlemslandenes økonomiske politikk for å sikre samordningen av medlemslandenes politikk og konvergensen (sammenfallet) i medlemslandenes økonomiske atferd. Videre skal det påses at medlemsstatenes økonomiske politikk er forenlig med utviklinger i resten av Fellesskapet og de retningslinjer som er skissert av Ministerrådet. Hvis det viser seg at et medlemsland ikke driver politikk som er forenlig med de opptrukne retningslinjer, kan Ministerrådet komme med anbefalinger for å sikre at politikken bringes i overensstemmelse med de opptrukne retningslinjer. Hvis det fortsatt er avvik i forhold til den vedtatte politikk kan disse anbefalingene bli gjort offentlig kjent. Hvis et medlemsland får økonomiske vansker, kan Ministerrådet gjennom enstemmige beslutninger vedta å yte lån fra EFs finansinstitusjoner til vedkommende medlemslandet gitt visse vilkår. Det offentlige adgang til EFs finans- og kredittinstitusjoner for å ta opp lån er underlagt restriksjoner. Offentlige budsjettunderskudd i EF-landene er i utgangspunktet ikke ønskelig. Det tillatte budsjettunderskuddet og den akseptable grensen for offentlig sektors gjeld (som % av BNP) er spesifisert i en egen protokoll. Hvis underskuddet ikke overstiger det offentlige investeringer, kan budsjettunderskudd over det tillatte nivå aksepteres. Med hensyn til medlemsstater med budsjettunderskudd og/eller offentlig gjeld over de akseptable verdier vil Ministerrådet komme med anbefalte tiltak. Dette vil finne sted på bakgrunn av en uttalelse fra EF-kommisjonen, samt uttalelse fra et eget utvalg som skal opprettes for å behandle denne type saker. Hvis et medlemslandet ikke følger de anbefalinger Ministerrådet fremmer kan det besluttes å iverksette økonomiske tiltak rettet mot medlemslandet. Ministerrådet kan velge å offentliggjøre sine anbefalinger, noe som kan betraktes som en rimelig mild reaksjon. Vedkommende medlemsland kan også bli bedt om å gi tilleggsinformasjon til Kommissjonen. Den

europæiske investeringsbank kan revurdere sin lånpolitikk overfor landet, og en medlemsstat kan bli bedt om å deponere et beløp uten rentebringende inntekter inntil det er bragt orden i forholdet knyttet til budsjettunderskudd og/eller offentlig sektors gjeld. De sist skisserte reaksjonsformene kan betraktes som forholdsvis strenge.

KONVERGENSKRITERIENE:

- Stabile valutakurser i forhold til de andre medlemslandene de siste to år.
- Ingen devaluering i forhold til ecu-valutaene i løpet av de siste to år.
- Rentenivået skal ikke være over 2 prosentpoeng høyere enn det gjennomsnittlige nivå i de tre medlemslandene med lavest inflasjon.
- Inflasjonen må ikke være mer enn 1,5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de tre medlemslandene med lavest inflasjon.
- Budsjettunderskudd skal ikke overstige 3 prosent av BNP.
- Offentlig gjeld må ikke overstige 60 prosent av BNP.
- Offentliges budsjettunderskudd over tillatte nivå må ikke overstige det offentliges investeringer.

Traktatens artikler angående den monetære politikk er sammen med en protokoll om Det europeiske sentralbanksystemet (ESCB) og Den europeiske sentralbank (ECB) av institusjonell karakter. Den monetære politikken mål og virkemidler er implisitt gitt i artiklene om EFs penge politiske institusjoner. Disse skal etableres etter traktatens bestemmelser, hvor deres struktur skisseres og hvor ansvars- og myndighetsområder beskrives.

ESCBs primære mål er å opprettholde prisstabilitet. Systemet må fungere etter prinsippene til en åpen markedsøkonomi hvor det er fri konkurranse. ESCBs oppgaver er:

- å definere og gjennomføre Fellesskapets monetære politikk,
- å gjennomføre oppgaver vedrørende veksling av valuta, og
- å beholde og dirigere medlemslandenes formelle valutaeserver.

ESCB består av Den europeiske sentralbank (ECB) og medlemslandenes nasjonale

sentralbanker. ECBs beslutningsorganer styrer ESCB. ECB har en ledelse og et styre som er utnevnt av medlemslandenes regjeringer etter innstilling fra Ministerrådets og EF-Parlamentets anbefalinger. Ledelse i ECB består av medlemmene i styret, samt medlemslandenes sentralbanker. De nasjonale sentralbankene er egentlig en integrert del av ESCB. Som en del av ESCB er sentralbankene pålagt ansvar og kompetanse i forhold til målet om prisstabilitet innen EF-området.

Det er ledelsen ved ECB som definerer Fellesskapets monetære politikk samt målsetningen for pengepolitikken på mellomlang sikt. Videre vil ECB ha kontroll over renter og valutareservene i ESCB. Styret gjennomfører den monetære politikk etter retningslinjer og bestemmelser tatt av ECBs ledelse. Det betyr at Styret gir instruksene videre til sentralbankene.

ECBs ledelse har den eksklusive retten til å tillate utstedelse av penger (bank-notes). ECB har sammen med sentralbankene full kompetanse som gjennomføringsorgan på samme måte som en hvilken som helst sentralbank.

I gjennomføringen av den monetære politikk skal ECB-ledelsen arbeide i kontakt med EFs Ministerråd. ECB skal være representert i Miniosterådets møter. Videre skal ECB levere rapporter om de to siste årenes monetære politikk både til Ministerrådet og EF-parlamentet. Et monetær utvalg med rådgivende skal status etableres. Utvalgets ansvar er å overvåke og rapportere til Ministerrådet og EF-kommisjonen om de monetære og finansielle vilkår i medlemslandene og i EF som helhet, samt overvåke det generelle betalingssystemet i medlemslandene. På det siste trinnet av ØMU skal Det monetære utvalget erstattes av et økonomisk og finansielt utvalg. Utvalget overvåker og rapporterer om økonomiske og finansielle forhold, inklusiv praksis, angående kapitalbevegelser i medlemslandene og innenfor EF-området. Dessuten skal forhold knyttet til finansielle forhold mellom EF og tredje land og EF og internasjonale institusjoner vurderes. På dette trinnet har ESCB fått kontrollen over den monetære politikk.

En protokoll i traktaten åpner for muligheten at noen medlemsland som oppfyller kravene for det siste trinnet kan beslutte å iverksette det tredje trinn før 31. desember 1999 selv

om de andre medlemslandene ikke oppfyller kravene. Medlemslandene som ikke oppfyller kravene kan ikke hindre de øvrige land å gå videre med unionsplanene.

Maastricht-traktaten anerkjenner noen spesielle vilkår for Storbritannia og Danmark. Storbritannia får retten til å bestemme om de skal slutte seg til det tredje trinnet og eventuelt når på et senere tidspunkt. Hvilken institusjonell tilknytning Storbritannia får til Den økonomiske og monetære union vil bl.a. avspeile seg i Bank of England og dens forhold til ESCB. Danmark har også fått muligheten til å vurdere sitt forhold til Den økonomiske og monetære union ved henvisning til den danske konstitusjonen som krever folkeavstemning før Danmark kan tiltre siste trinnet i ØMU.

I kjølvannet av folkeavstemningen ønsket Danmark unntak fra bl.a. deltakelse i det tredje trinn av ØMU. Rådet behandlet Danmarks ønske på Edinburgh-toppmøte 11-12. desember 1992. På toppmøte ble Rådet enig om at Danmark ikke deltar i det tredje trinn av ØMU og dermed inngår i den felles valutaordningen. Som en konsekvens av dette anvendes ikke regelverket angående den økonomiske politikk som vil være gjeldende for de andre EF-land som blir med også i det siste trinnet. Samtidig får Danmark beholde sin eksisterende nasjonale lovgivning angående monetære politiske spørsmål og sin sentralbanks ansvar og myndighet. Danmark skal ellers delta i det andre trinn av ØMU, og valutasamarbeidet i EMS.

II.2 OPPSUMMERING

Romatraktaten i sin originale form er hovedsaklig en økonomisk samarbeidsavtale hvor medlemslandene bl.a. besluttet til å etablere en tollunion. Bestemmelsene angående monetær- og valutapolitikk er begrenset til gjennomføringen av tollunionen. Prisstabilitet, åpen markedsøkonomi med fri bevegelse av produksjonsfaktorer har alltid vært nøkkelordene. Problemer i forhold til betalingsbalanse, valutapolitikk, og konjunkturpolitikk skal oppfattes som et felles problemområde slik at medlemslandenes nasjonale politikk ikke skal skape problem for de andre medlemsstatene. Medlemslandene har ellers både ansvar og myndighet for å gjennomføre en økonomisk politikk og utøve valutapolitikk, men da i samsvar med EFs bestemmelser og mål. Det ble etablert

forskjellige utvalg med ansvar for overvåking og rådgivning på områder relatert til økonomisk og monetær politikk. Sentralbanksjefenes samarbeid (Utvalget for sentralbanksjefer) ble en realitet i de første årene etter EFs etablering. Rapportene fra utvalgene utgjør stort sett utgangspunktet for Kommisjonens uttalelser. Det betyr at Kommisjonen og Ministerrådet har en viss innflytelse over medlemslandene når det gjelder den økonomiske politikk og pengepolitikken.

I 1970 ble diskusjonen om en økonomisk og monetær union aktualisert på bakgrunn av Werner-rapporten, og det ble signalisert politisk vilje til oppfølging av rapportens konklusjoner. Ved sammenbruddet av Bretton Woods-systemet etablerer EF et valutasamarbeide, valutaslangen, hvor også Norge deltok. Oljeprissjokket i 1973 gav som resultat at det oppstod en pause i EF-landenes konvergens- og samarbeidspolitik. Medlemslandene valgte løsninger av mer nasjonal karakter, og fra enkelte hold ble disse betraktet som delvis proteksjonistiske. I 1979 avløste Det europeiske monetær system (EMS) valutaslangen. Dagens valutasamarbeid i EF er organisert innen rammen av EMS. Hovedmålet med EMS er å oppnå en monetær stabilitet i EF-området. EMS har gitt EF muligheten til en felles valutaordning, men samordningen er begrenset. Dette skyldes bl.a. at alle EF-valutaer ikke er med i valutamekanismen (ERM) innenfor EMS til tross for at alle EF-landenes valutaer er med ECU-beregningene. Ingen medlemsland er heller forpliktet til å delta i valutakurssamarbeidet (ERM). Bestemmelsene knyttet til EMS har heller ikke noen innvirkning på forholdet mellom EFs institusjoner.

Enhetsaktens bestemmelser om å sikre konvergens i den økonomiske- og monetære politikken i EF-området, samt Delors-rapporten (1989) om Den økonomiske og monetære union er bærebjelkene i arbeidet fram mot at Den økonomiske og monetære union blir nedfelt i Maastricht-traktaten i 1991. Etableringen av Den økonomiske og monetære union slik den er nedfelt i Traktaten har mange likhetstrekk med Delors-planen. Hovedelementene er et europeisk sentralbanksystem (ESCB), en felles monetær politikk og en felles mynt (ecu).

Begrepet konvergens som er introdusert i EF-terminologien i kjølvannet av Werner-planen er blitt sentralt også i arbeidet med å skape grunnlaget for Den økonomiske og monetære

unionen. Medlemslandene pålegges å innfri spesifikke økonomiske kriterier - konvergenskriterier - for å bli med i Unionen. Konvergenskriteriene er:

- stabile valutakurser i forhold til de andre medlemslandene de siste to år før den tredje fase av ØMU,
- ingen devaluering i forhold til ECU-landene i løpet av de siste to år før den tredje fasen av ØMU,
- rentenivået skal ikke være over 2 prosentpoeng høyere enn det gjennomsnittlige nivå i de tre medlemslandene med lavest inflasjon,
- budsjettunderskudd skal ikke overstige 3 prosent av BNP,
- offentlig gjeld må ikke overstige 60 prosent av BNP,
- inflasjonen må ikke være mer enn 1,5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de tre medlemslandene med lavest inflasjon,

På den andre siden gir Taktaten mulighet for en helhetlig vurdering som gjør at vurderingene kan ha en mer politisk karakter enn mekaniske beregninger. Statssjefene kommer til å vurdere medlemslandenes opptreden, og særlig spørsmålet om utviklingen i medlemsstatene går i retning av de oppsatte mål vil være sentralt i en slik politisk vurdering.

Medlemslandenes sentralbanker har gjennom sentralbanksystemet hovedansvaret for å utforme og gjennomføre en felles monetær politikk i EF-området. Målet skal være å sikre prisstabilitet. Traktaten fastsetter at sentralbankenes politiske uavhengighet må sikres i den enkelte medlemsstats lovverk. I kjølvannet av felles pengepolitikk gjennomfører sentralbankene tiltak i de respektive medlemsland i tråd med beslutningene fattet i Den europeiske sentralbanken og Sentralbanksystemet. Hvert medlemsland må respektere rammevilkårene i forhold til renter, inflasjon, budsjettunderskudd og offentlig gjeld. EFs monetære institusjoner får gjennom Maastricht-traktaten myndighet til iverksette effektive tiltak mot land som ikke oppfyller sine forpliktelser. Det viktigste punktet er imidlertid at Den europeiske sentralbanken overtar retten til å utstede penger, obligasjoner og andre finansielle papirer som en sentralbank vanligvis har eksklusiv rett til å legge ut til salg.

Storbritannia og Danmark har fått en mulighet til å beholde sine egne valutaer og til ikke å bli med i Den økonomiske og monetære unions tredje trinn. Storbritannia og Danmark er imidlertid fortsatt forpliktet til å opprettholde samarbeidet om faste valutakurser innenfor rammen av ERM.

III. KONVERGENSKRITERIENE OG EF-LANDENE

III.1 LITT OM DEN TEORETISKE BAKGRUNN

I det tredje og siste trinnet av Den økonomiske og monetære union skal medlemslandene gjennomføre en felles monetær politikk med en felles valuta. Fordi at ecu er en sammensetning av EF-landenes valutaer, må valutaene opprettholde stabile kurser i forhold til hverandre slik at ecuens verdi og komposisjon kan fastsettes.

Å opprettholde prisstabilitet er det prioriterte målet i Den økonomiske og monetære union. Valutapolitikken med fastkurssystemet er bl.a. for å klare å innfri denne målsetningen. På samme måte må de enkelte medlemslandene ha stabile prisforhold hjemme for å kunne ha stabilitet i forhold til hverandres valutaer. En devaluering i et medlemsland kan føre til økte priser på importerte varer og dermed høyere prisnivå totalt sett. Den økonomiske og monetære union begrenser både muligheten til å øke den nominelle pengemengden i økonomien og å låne fra utlandet for å kompensere for et høyere prisnivå hjemme for at den innenlandske etterspørselen skal forbli på samme nivå som før devalueringen. Dette vil i første omgang redusere reallønningene. Videre kan det føre til økte produksjonskostnader gjennom importerte produksjonsfaktorer og høyere lønninger hvis arbeidstakerne får en kompensasjon for det økte prisnivået. Det betyr igjen lavere produksjonsnivå og dermed høyere arbeidsledighet enn hva som ellers ville vært tilfelle.

Devaluering kan brukes som et økonomisk virkemiddel for å forbedre handelsbalansen og oppnå motsatte resultater enn de som er beskrevet ovenfor gjennom økt eksport.

Devaluering fører til at land som devaluerer forandrer prisforholdet mellom innenlandske og utenlandske varer til fordel for innenlandske varer. Det øker etterspørselen etter

landets produkter både i inn- og utlandet. Det gir forbedret handelsbalanse, økt produksjon og økt sysselsetting. Devaluering som et økonomisk virkemiddel har blitt brukt mindre og mindre. Grunnen er at virkningene av en devaluering kan fort komme ut av kontroll. Hvis landet allerede har et høyt sysselsetningsnivå, kan økte etterspørsel etter innenlandske varer føre til høyere priser uten noen økning hverken i produksjonsnivå heller i sysselsetting. Når økonomien allerede har høy utnyttelse av produksjonsfaktorene (kapital og arbeidskraft), kan produksjon/tilbud ikke økes på kort sikt. Det skaper et overskudd på etterspørselssiden. Dette vil igjen føre til høyere priser.

En stat som har en hyppig tendens til å devaluere kan få økt spekulasjon i kjøp og salg av landets valuta. Det kan åpne for devaluerings-/revalueringspress på valutaen eller forandringer i rentenivået. Når landet har en fastkurspolitikk, fører devalueringspress til høyere renter som har negative virkninger på investerings- og sysselsetningsnivået.

I en økonomisk struktur som er så nær knyttet sammen som i EF kan virkningene av en devaluering også påvirke prisnivået i de andre medlemslandene. I en markedsøkonomi hvor bl.a. ressursallokeringen skjer etter effektivitetsregler produseres varer etter landenes komparative fortrinn. Økning i prisnivå i en medlemsstat etter en eventuell devaluering kan føre til økte priser i de andre medlemslandene som resultat av økte produksjons- eller konsumvarepriser.

Land som er med i en fast valutakursordning hvor det kreves fast valutakurs i forhold til de andre deltakernes valuta bør holde sitt handelsforhold stabilt overfor hverandre. Hvis et av landene forverrer sin konkurranseevne (på grunn av økte produksjonskostnader på sine eksportvarer, etc.), må landet kompensere ulempen ved å bringe prisforholdet tilbake til det opprinnelige nivået uten å forandre valutakursen. Reduksjon av lønnskostnadene er en av løsningene i en slik situasjon.

En disiplinert budsjettpolitikk er også nødvendig for å hindre økning i prisnivået. Faren for devaluering kan motvirkes ved økt rentenivå. For å dekke eventuelle underskuddet på offentlige budsjetter må det offentlige låne i inn- eller utlandet. I det første tilfelle kan det føre til økte renter på grunn av økt etterspørsel etter lån og dermed høyere prisnivå

hjemme. Lån i utlandet øker på den andre siden presset for en devaluering på grunn av økt valutaetterspørsel.

Høy inflasjonsrate og høyt budsjettunderskudd gjerne i kombinasjon med offentlig gjeld og lånebehov - øker sannsynligheten for høyere renter og devaluering. Rentenivået i et land reflekterer bl.a. inflasjonsraten i landet, samt forventningene knyttet til inflasjon og devalueringsspresset på landets valuta. Land som har relativt sett svake valutaer og som tradisjonelt har hatt høyere inflasjon kan bli nødt til å sette høyere renter enn hva som ellers hadde vært nødvendig for å kompensere markedets forventninger om inflasjon og devaluering. I 1991 hadde Danmark lavere inflasjonsrate og lavere budsjettunderskudd enn Tyskland, men renten var høyere. Det skyldes hovedsaklig risikoen for devaluering av den danske krone i forhold til den tyske mark, og Tysklands tradisjonelle stabile prisnivå i etterkrigstiden.

Renten er både en indikator for valutaens troverdighet på markedet og et virkemiddel for å kontrollere valutastrømmen. På markeder med fri kapitalflyt kan spekulative kjøp og salg av valutaer ytterligere øke devalueringss-/revalueringsspresset på valutaen. Ecu ville som den eneste mynt i sirkulasjon i EF-området avskaffet dette presset i forholdet mellom valutaene til EFs medlemsstater (ettersom disse valutaene ville forsvinne). Det virkemidlet den enkelte medlemsstat da har igjen for å sikre kapitaltilgangen til landet er rentenivået (forskjellen mellom rentenivå mellom medlemsland kan ikke overstige 1,5%). Dette blir også virkemidlet for å kontrollere pengestrømmen. Jo høyere rente i et land, jo større blir pengestrømmen til dette landet. På den andre siden kan høye renter hindre videre investeringer i et land på grunn av at høy rente gir økte investeringskostnader.

III.2 HVOR GODT OPPFYLLER EF-LANDENE KONVERGENSKRITERIENE?

1. januar 1994 skal trinn 2 i Den økonomiske og monetære union iverksettes. Trinn tre skal senest bli effektivt innen 1. januar 1999. På det nåværende tidspunkt - april 1993 - ligger EF et godt stykke fra forutsetningene for gjennomføringen av dette prosjektet målt i forhold til de kriterier som er trukket opp for de enkelte stadier i gjennomføringen.

Det første trinnet i overgangsperioden skal føre til frie kapitalbevegelser over landegrensene, og er nært knyttet til gjennomføring av det indre marked. Når det gjelder konvergenzkriterier, er ikke alle medlemsland istand til å oppfylle kravene pr i dag (1993).

Tab. 1 Konvergenzkriteriene for EF-landene (1992)

	inflasjon	budsjett-underskudd*	rente (1991)	offentlig gjeld*	2,5% margin	kvalifisert/ikke
Belgia	2,4	-6,7	9,4	132,2	ja	nei
Danmar	2,1	-2,3	10,1	74	ja	nei
Tyskland	4,8	-3,2	8,5	43,3	ja	nei
Hellas	16,0	-13,4	27,5	106,7	nei	nei
Spania	6,0	-4,6	12,8	47,4	nei	nei
Frankri	2,6	-2,8	9,5	50,1	ja	ja
Irland	2,9	-2,5	9,2	99,0	nei	nei
Italia	5,3	-10,5	11,4	106,8	nei	nei
Luxem	3,4	-0,4	8,1	6,8	ja	ja
Nederl	3,1	-3,5	8,7	79,8	ja	nei
Portuga	9,1	-5,6	22,2	66,2	nei	nei
Storbr.	5,1	-6,1	10,1	45,9	nei	nei
KRAV	4,1	< -3	11,6	< 60,0		

* % av BNP

Kilde: Europe, 6.02.1993

I begynnelsen av 1993 er det kun Frankrike og Luxemburg som oppfyller kravene for det

tredje trinn av Den økonomiske og monetære union. For høy inflasjon og budsjettunderskudd i Tyskland som skyldes gjenforeningen diskvalifiserer Tyskland på dette tidspunktet. Det ventes at Tyskland vil klare å kontrollere både inflasjonen og budsjettunderskuddet innen overgangen til det siste trinnet i prosessen. Belgia, Danmark, Irland, Italia og Nederland har høyere offentlig gjeld enn hva som er tillatt. Av disse landene er det kun Irland som har bedret situasjonen i forhold til offentlig gjeld gjennom de siste årene, men den offentlige gjeldens andel i forhold til BNP er fortsatt høy. Belgia har i tillegg høye og økende budsjettunderskudd, noe som kan tyde på økning av den offentlige gjeldens andel av BNP. Hellas, Italia, Spania, Italia, Portugal og Storbritannia strever med høy inflasjon. Den britiske regjeringen har offentliggjort at kampen mot inflasjonen er et prioritert mål. Hellas har klart å redusere inflasjonsraten med 4 prosentpoeng siden 1990, men 16% inflasjon er betydelig høyere enn det tillatte nivået (ca 4 %). Det høye budsjettunderskuddet og offentlig gjeld er også et problem. Samme problemene gjelder også for Italia. Hellas har sammen med Portugal et rentenivå som er betydelig høyere enn det tillatte 11,6%.

Tab. 2 Trend for konvergenskriteriene i EF-landene (1990-1992)

	INFLASJON			BUDSJETTUNDERSKUDD (% av BNP)			OFFENTLIG GJELD (% av BNP)		
	1990	1991	1992	1990	1991	1992	1990	1991	1992
B	3,1	2,9	2,4	-5,7	-6,6	-6,7	128,3	130,1	132,2
DK	2,1	2,4	2,1	-1,4	-2,0	-2,3	66,7	72,2	74
D	-	-	4,8	-	-3,2	-3,2	-	42,0	43,3
GR	20,1	18,4	16,0	-18,8	-15,4	-13,4	96,3	102,0	106,7
E	6,4	6,3	6,0	-4,0	-4,9	-4,6	44,5	45,6	47,4
F	3,2	3,2	2,6	-1,4	-1,9	-2,8	46,7	48,5	50,1
IRL	1,7	3,2	2,9	-2,5	-2,1	-2,5	101,6	100,9	99,0
I	5,6	6,8	5,3	-10,9	-10,2	-10,5	97,8	101,3	106,8
L	3,6	2,9	3,4	5,0	-0,8	-0,4	6,9	6,1	6,8
NL	2,3	3,3	3,1	-4,9	-2,5	-3,5	78,8	78,3	79,8
P	12,6	11,9	9,1	-5,5	-6,4	-5,6	68,4	68,5	66,2
UK	5,3	7,2	5,1	-1,3	-2,8	-6,1	39,8	41,1	45,9

Kilde: Europe, 6.02.1993

I løpet av de siste to årene før gjennomføringen av det tredje trinn, seinest 1997, må EF-landene klare å opprettholde faste kurser i forhold til hverandres valuta med kun 2,5% svingingsmarginer. Dette vilkåret er ikke blitt innfridd av alle EF-landene i begynnelsen av 1993. Kravet er knyttet til medlemslandenes EMS-tilknytning skal gjelde på like vilkår. Etter Spania og Storbritannias deltagelse i ERM-samarbeidet var det kun Hellas og Portugal som ikke deltok i mekanismen.

III.3 KORT OM VALUTAOROEN

EF-området har vært gjennom en periode preget av valutauro siden høsten 1992. Dagene før den franske Maastricht-avstemningen begynte devalueringsspresset på flere av EF-landenes valutaer. Valutaene som i første omgang unngikk devalueringsspress var D-mark, gylden og belgiske frank. Valutauroen førte til at Italia, Irland og Storbritannia ikke kunne opprettholde valutaenes verdi innenfor svingingsmarginene og gikk dermed ut av ERM-samarbeidet som er en av de tre grunnpilarene i EMS-systemet. Spania devaluerte med 5% og klarte så vidt å holde seg innenfor svingingsmarginen på 6 prosent. Det betyr at i dag er EF lengere bort fra forutsetningene for iverksettelse av det andre trinnet i etableringen av Den økonomiske og monetære union enn ved utgangen av 1991. Med hensyn til den tillatte 2,5 prosent svingingsmarginen er det bare Belgia, Danmark, Tyskland, Frankrike og Nederland som fortsatt holder seg innenfor dette kriteriet. Irland og Italia måtte devaluere sine valutaer med mer enn 2,5% høsten 1992 under valutauroen.

De nordiske valutaene, særlig finske mark og svenske kroner, opplevde presset for devaluering etter tur. Kort etter den finske devalueringen måtte Den svenske sentralbanken gi opp å forsvare svenske kroner med til tross for skyhøye renter. Svenskene måtte også bryte med fastkurs mot ecu, og la kronen flyte. I praksis ble dette en devaluering i forhold til ecu og andre valutaer. Etter et kortvarig press mot den norske kronen valgte myndighetene å følge svenskenes eksempel, og la den norske kronen flyte. Konsekvensene for utviklingen av verdien på den norske kronen var adskillig mindre enn i det tilsvarende svenske og finske tilfelle. Storbritannia, Italia, Spania og Portugal måtte også etterhvert devaluere til tross for mindre rentekutt i Belgia, Nederland og Tyskland for å avlaste presse på de øvrige valutaene. Italia og Storbritannia forlot ERM. Den franske sentralbanken måtte gripe inn på markedet med støttekjøp av franske frank. Presset på den irske, franske og danske valutaen fortsatte i første kvartal av 1993. I februar 1993 ble irske punt devaluert og forlot ERM. Franske frank og danske krone klarte å forsvare sin verdi ved hjelp av støttekjøp fra bl.a. Bundesbank. Skylden for sammenbruddet i fastkurssystemet ble i stor grad rettet mot Bundesbank på grunn av den rentepolitikken den tyske sentralbank gjennomførte. Det ble også hevdet at Bundesbank i

større grad var tilbøyelig til å støtte den franske valutaen enn andre EF-valutaer. Under presset fra flere hold har Bundesbank reduserte rentesatsene flere ganger siden slutten av februar 1993.

Overvurderte valutakurser blir utpekt som en av grunnene til valutauroen. Britiske pund, italienske lire, spansk peseta og irske punt ble beskyldt for å være verdsatt altfor høyt. Det ble hevdet at Bundesbank kunne ha foretrukket en valutajustering blant EF-valutaene, men justeringsplanene ble sett på som et tilbakeskritt på veien mot Den økonomiske og monetære unionen. Til tross for at EF-systemet ikke ønsket valutajusteringer, hindret ikke dette en serie devalueringer av EF-valutaer mot den tyske marken.

Foreløpig blir ecuens valutasammensetning (vekter) revurdert hvert femte år slik at nødvendige justeringer realiseres. Ved gjennomføringen av Den økonomiske og monetære unionen skal valutakomposisjonen av ecu ikke forandres. I perioden etter 1987 hadde det ikke skjedd noen generelle justering av kursene. Behovet for en sådan periodiske kursjusteringer som ligger innen dagens ERM har vist seg fortsatt å være tilstede. Fra observatører i EF-systemet blir EF-land kritisert for å likestille EMS med en faktisk realisert myntunion. Raymond Barre, tidligere franske statsminister og et fremstående person i det europeiske monetær samarbeidet, uttrykte seg slik om problemet ved Verdensøkonomisk Forums årsmøte i Davos: "Det har vært feil at valutakursmekanismen (ERM) i utide er blitt oppfattet som en de facto monetær union". Samtidig viste uroen manglende grunnlag for gjennomføringen av ØMU.

Valutauroen og Maastricht-traktatens åpning for medlemsstater som oppfyller konvergenskriteriene til å tiltre det tredje trinnet av Den økonomiske og monetære union ved inngangen til 1999 aktualiserte ryktene om etableringen av en "mini-pengeunion". Mini-unionen vil i så fall bestå av Tyskland, Frankrike, Belgia, Nederland, Luxembourg og - kanskje Danmark. Disse ryktene har vært dementert av medlemsstater som ikke står på listen over mulige kandidater, samt Tyskland.

IV. KORT OM NOEN AV DRIVKREFTENE BAK UNIONSPLANENE

Høstens valutauro utløste samtidig konfliktene mellom de sterkeste medlemslandene, Storbritannia, Frankrike og Tyskland, i forhold til deres egne forventninger og ambisjoner når det gjelder EFs utvikling.

Storbritannia har alltid vært for et forholdsvis løsere EF-samarbeid. Et EF i betydningen av et felles marked for varer, tjenester, arbeidskraft og kapital er i all hovedsak i tråd med britenes ambisjoner i EF-samarbeidet. Storbritannia har, både i Margareth Thatchers tid og i dag under John Majors statsminister periode, stilt seg skeptisk unionsplanene. Derfor kjempet Storbritannia for å få retten til å bestemme når - eller om - de skal bli med på det tredje trinn av Den økonomiske og monetære unionen. Det blir hevdet at årsaken til den britiske tilbakeholdenhet i stor grad er frykten for å bli en periferi i utformingen av europeisk politikk hvor en sterk tysk innflytelse vil gjøre seg gjeldene. Dessuten har Storbritannias oversjøiske og globale innflytelse vært like viktig for landet i forhold til andre europeiske land som balansepolitikken på kontinentet.

På den andre siden er Frankrike den drivende kraft for å utvikle EF til en union. Noen kretser begrunner det med at Frankrikes tradisjonelle interesse er å holde Tyskland under kontroll. Derfor er det særlig viktig for Frankrike å holde et gjenforenet Tyskland som en av flere komponenter innenfor rammen av en europeisk EF-union. Samtidig vil Frankrike benytte EF til å øke sin innflytelse i internasjonale forhandlinger som f.eks. GATT i den grad landet har innflytelse i utformingen av EFs utenrikspolitikk. Resultatene fra den valget i Frankrike våren 1993 gav regjeringsskifte som resultat. De konservative partiene varsler forandringer i fransk EF-politikk. Deres valgløfter om å prioritere landets interesser, som bl.a. er å løse arbeidsledigheten, har innbefattet redusert vektlegging av å forsvare den franske francens verdi. Det betyr at Frankrike i det minste tar en pause fra sin rolle i som spydspiss i unionsplanene.

Et sterkt EF for å forsvare europeiske interesser har tradisjonelt også blitt betraktet som foprmålstjenelig for Tysklands mål. Tyskland har imidlertid ikke vært en tilhenger av et så nært samarbeid som det Frankrike i de senere år har ønsket seg. Tradisjonelt sett har Bundesbank gjennomført sin politikk uavhengig av regjeringen i Bonn. Arbeidet med å sikre prisstabilitet er Bundesbanks hovedmål. ECB blir organisert etter Bundesbank-

modellen. En økonomisk og monetær union med prisstabilitet som hovedmål og et europeisk sentralbanksystem som er uavhengig av politiske prosesser i de enkelte medlemsland er et kompromiss for å tilfredstille kravene fra Bundesbank - og dermed også de tyske kravene. På den andre siden opplevde Bundesbank i kjølvannet av valutauroen et politisk press fra Bonn-regjeringen, andre EF-land og EF-kommisjonen for å redusere rentenivået sitt. Rentenivå ble gradvis redusert med ca 1% i løpet av noen måneder.

Storbritannia har ikke gitt noen bestemt dato for gjentilknytning til ERM. Det ble erklært at Storbritannia skal ha flytende kurser inntil videre. Den konservative regjeringen prioriterer nå å finne en løsning for den kriserammede økonomien. Arbeidsledigheten og den økonomiske stagnasjon er hovedproblemene. For å motivere investeringer må Storbritannia holde rentene på et lavt nivå. Dette kan være en trussel i forhold til kontrollere inflasjonen. Samtidig får sjefen for Bank of England ikke mulighet til å nytte sitt hovedvirkemiddel, nemlig rentenivået, for å forsvare pundets verdi. I tillegg varsler regjeringen ytterligere økt budsjettunderskudd og lånebehov allerede i år. For å øke eksporten har regjeringen satt i gang nye tiltak bl.a. bedre garantiordninger for eksportbedrifter. Finansminister N. Lamont begrunner politikken med nedgangstidene Storbritannia befinner seg i. Den økonomiske og monetære politikken som Storbritannia velger å gjennomføre er i strid med politikken som kreves fra EFs medlemsland i en overgangsperiode mot Den økonomiske og monetære unionen. Her er det en politikk med motsatt fortegn som kreves - faste valutakurser og høyere renter. Dette kunne lett resultere i en enda lavere økonomisk aktivitet og høyere arbeidsledighet i Storbritannia.

De andre EF-landene har hverken så sterk økonomisk eller politisk makt som er nødvendig for å være en drivende kraft i utviklingen mot en union. Dessuten har mange av disse landene interne økonomiske problemer, som bl.a. høy arbeidsledighet og lavt investers nivå. Arbeidsledigheten i Spania og Italia var ca 18% i 1992 og har økt med 2-3 prosentpoeng siden 1990. Den økende ledigheten er et faktum i mange EF-land og i EF generelt. Dagens forhold i Storbritannia er et eksempel på et dilemma som gjelder for mange medlemsland. De står overfor valget mellom en politikk som kan løse de interne problemene eller å fortsette med tiltak for å tilfredstille kravene til gjennomføringen av

unionsplanene.

Problemet er at EF mangler den nødvendige tilnærming mellom medlemsstatene med hensyn til økonomisk utvikling. Dette er en forutsetning for et tettere valutapolitiske samarbeid. For å innfri denne forutsetningen har EF besluttet tiltak som bl.a. nedfeller seg i konvergens-direktivet og prinsippet om sosial og økonomisk samhörighet. Til tross for enkelte fremskritt har det blitt bygd opp spenninger innenfor EF-området. De siste månedenes misnøye med bl.a. landbruks- og fiskeri-politikk i EF-landene er en forlengelse av denne type utvikling.

I et intervju formulerte sentralsbanksjefen Hermod Skånland problemet slik: "Størrelsen på et valutaområde bør bestemmes av to forhold: varebytte skal skje mest mulig effektivt, og samtidig må det ikke være for store forskjeller i økonomisk adferd. EF kan være et for stort område til å ivareta dette siste hensynet". Utviklingene i EF har gått i retning av at gjennomføringen av en felles valutapolitikk har dominert hele prosessen framfor tilnærming (konvergens) av de økonomiske og sosiale realiteter i medlemslandene. I sin årstale advarer Skånland mot "å forlate den tidligere oppfatning om at alle vil være tjent med at det kan skapes et nytt og sikrere grunnlag for ... å etablere faste kursforhold. De realøkonomiske argumenter for kursstabilitet er like gyldige som de har vært". Han påpeker at et valutaområde med for store forskjeller i økonomisk adferd kan skape særlige problemer i arbeidsmarkedet. "Det må rettes press mot organisasjonene i arbeidslivet for å få dem til å la lønnsdannelsen være så fri at lønningene justeres i takt med etterspørselen etter arbeidskraft. Her kan EF være for stort. Det kan innebære betydelige kostnader å presse frem en slik adferd kun gjennom en binding av kurspolitikken", sier sentralsbanksjefen. I denne sammenheng er "sosial dumping" et problem som bekymrer bl.a. fagforeningene.

V. KONKLUSJONER

Utviklingen i EF har gått i retning av økende ansvars- og myndighetsoverføring til EF-organer på det økonomiske og monetære området. EFs rådgivende utvalg og komiteer som ble etablert gjennom Romatraktaten har fått utvidet sine ansvarsområder. Deres

uttalelser har fått større konsekvenser for de enkelte medlemsland. Gjennom Maastricht-avtalen blir komiteene integrert i de monetære institusjoner gjennom Det europeiske sentralbanksystem, ESCB, som får full myndighet og ansvar for pengepolitikken i EF-området gjennom iverksettelsen av Unionens tredje trinn.

I sin originale form er Romatraktaten en økonomisk samarbeidsavtale. Omfanget til de deler av Traktaten som omhandler den monetære politikk er begrenset til å sikre gjennomføringen av Romatraktatens mål og nødvendige økonomiske beslutninger i forhold til disse. Tilnærming av medlemslandenes økonomiske adferd og utvikling har man alltid vært opptatt av. Utformingen av monetær politikk er mer en forlengelse av de økonomiske målsettingene som er trukket opp. Ved Maastricht-traktaten ble den monetære politikk direkte knyttet sammen med utformingen av Den europeiske union. Det er gjennom Unionstraktaten (Maastricht-traktaten) pengepolitikken blir gjort til et fellesanliggende slik at dette blir en del av rammen for den økonomiske utviklingen i EF-området. Det begrenser igjen EF-landenes mulighet til å gjennomføre en uavhengig økonomisk politikk.

I det tredje og siste trinnet av Den økonomiske og monetære union skal medlemslandene gjennomføre en felles monetær politikk ved å opprette en felles valuta (ecu). Prisstabilitet, faste valutaforhold, budsjettunderskudd begrenset til maksimalt 3% av BNP, offentlig gjeld begrenset til 60% av BNP, samt relativt stabilt rentenivå i EF-området er nøkkelindikatorene.

Når man velger fast valutakurs mellom medlemslandenes og prisstabilitet som mål, forplikter landene å opprettholde faste kurser for å oppnå prisstabilitet og samtidig å opprettholde prisstabilitet for å oppnå faste kurser. Økt prisnivå i et land forverrer landets konkurranseevne på grunn av økte produksjonskostnader. Dette fører til devalueringsspress på landets valuta. På samme måte fører en devaluering til høyere prisnivå i et land på grunn av økte priser på importvarer.

En disiplinert budsjettpolitikk og stabilt rentenivå i forhold til andre medlemsland er også nødvendig for å sikre prisstabilitet. Høye budsjettunderskudd og offentlig gjeld skaper

grunnlag for høyere rentenivå. Devalueringspress på en valuta kan også føre til høyere renter. Høyere rentenivå betyr høyere produksjonskostnader. Det er ikke tilfeldig at man velger å kontrollere disse indikatorene. Forandring i en av dem vil påvirke de andre.

I den første kvartalet av 1993 er det kun Frankrike og Luxembourg som oppfyller konvergenskriteriene for deltagelse i Den økonomiske og monetære unions siste fase. Tysklands høye budsjettunderskudd regnes med å være av midlertidig karakter, og et resultat av gjenforeningen. For Hellas, Portugal og Italia kommer det til å bli et problem å redusere de høye rentenivåene og å bringe offentlig gjeld ned til et akseptabelt nivå. Belgia har også hatt høy offentlig gjeld og budsjettunderskuddet ligger høyere enn 3%. Valutauroen som startet høsten 1992 er et tilbakeslag i unionsplanene. EF-landene med unntak av Tyskland, Frankrike, Belgia, Nederland og Danmark måtte devaluere sine valutaer. Frankrike og Danmark klarte å holde seg innenfor ERMs trange marginer på grunn av støttekjøp fra Bundesbank. Irland, Storbritannia og de andre EF-landene som måtte devaluere sine valuta beskyldte Bundesbank for en politikk som gjorde det vanskeligere for enkelte medlemsland å holde seg innenfor svingningsmarginene enn for andre. Storbritannia valgte på denne bakgrunn å la pundet flyte inntil videre. Valutauroen brakte grunnleggende konfliktene og manglende økonomisk grunnlag for gjennomføringen av unionsplanene til overflaten.

De to drivende kreftene bak unionsplanene, Frankrike og Tyskland, er dels i konflikt foran avslutningen i GATT-forhandlingene. Mens Frankrike ønsker å nytte EFs forhandlingsmakt til å gjennomføre en mer proteksjonistisk handelspolitikk, tjener Tyskland på en friere verdenshandel. Tendensene i fransk politikk viser også at den konservative regjeringen som overtar kommer til å prioritere nasjonale løsninger på hjemlige økonomiske problemer. Storbritannia har på sin side alltid vært for et løsere EF-samarbeid begrenset til et felles marked. De andre EF-landene har hverken sterk nok økonomisk eller politisk makt til å være drivende kraft mot en union.

Det egentlige problemet er at EF mangler den nødvendige tilnærming (konvergens) i den økonomiske utvikling mellom medlemsstatene som er en forutsetning for at et tettere valutapolitisk samarbeid skal virke etter sin hensikt. Medlemslandenes forskjellige

økonomiske utvikling og tilstøtende sosiale forhold skaper konflikt mellom hensynet til å løse interne problemer og de tiltak som er nødvendig for å gjennomføre unionsplanene. Dagens situasjon i Storbritannia er et eksempel på det dilemma som gjelder for flere medlemsland - valget mellom en politikk som kan løse de interne problemene eller å fortsette med tiltak som kan muliggjøre gjennomføringen av unionsplanene.

LITTERATUR

- Agence Europe: Europe Documents No. 1752/1753, The Treaty on Economic and Monetary Union
- Dagens Næringsliv: Tror EF kan bli for stort for felles valuta, 29. januar 1993
- Dagens Næringsliv: Skeptisk sentralbanksjef, 11. februar 1993
- Dagens Næringsliv: Pengeunion for de harde få?, 4. mars 1993
- Europe: Leading economic indicators for 1993- No progress in 1992 towards compliance with EMU "convergence criteria", 6. februar 1993
- Information: Maastricht ophidser markedet, 5. februar 1993
- Information: ØMU ind ad bagdøren, 11. februar 1993
- Louis, Jean-Viktor: Fra Det europeiske monetære system til Den monetære union, EF-Kommisjonen, Dokument, 1990
- Levacic, Rosalind og Rebman, Alexander: Macroeconomics. An introduction to Keynesian-Neoclassical controversies, MacMillan Publishers Lmt., 1982
- Nordnes, Oddvar: EF som økonomisk og monetær union, Landbrukets Utredningskontor, Notat 8/89
- Noreng, Øystein: EFs planer om pengeunion og tysk forbehold, Europa etter Maastricht, red. Jon Birgen, J. W. Cappelens Forlag, 1992, s. 97-114
- Qvistad, Jan Fredrik: Economic and monetary union (EMU), A survey of the EMU and empirical evidence on convergence for the EC and the EFTA countries, Occasional paper No. 36, EFTA, mars 1992
- Sannes, Håkon: Går vi mot en økonomisk og monetær union i EF?, Penger og Kreditt 1989/3, s.138-144
- Strøm, Bjørn: Unionstraktaten, Landbrukets Utredningskontor, Notat 5/92
- Strøm, Bjørn: Veien til EØS; Fra OEEC til EØS, Universitetsforlaget, 1991
- Traktater om opprettelse af de europæiske fælleskaber, Forkortet udgave, 1987
- Økonomiske perspektiver, Foredrag av sentralbanksjef Hermod Skånland på Norges Banks representantskapsmøte torsdag 18. februar 1993

19.2. For denne artikkels formål skal Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42 fastsette grunnlaget for pliktige reserver og det høyeste tillatte forhold mellom reservene og deres grunnlag samt passende sanksjoner ved manglende overholdelse.

Artikkel 20 Andre pengekontrolltiltak

Hovedstyret kan med to tredjedels flertall av de avgitte stemmer vedta å benytte andre metoder for pengekontroll som den anser hensiktsmessig, med forbehold for artikkel 2.

Dersom metodene medfører forpliktelser for tredjemann, skal Rådet fastsette deres omfang etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42.

Artikkel 21 Transaksjoner med offentlige organer

21.1. I henhold til traktatens artikkel 104 er det forbudt for ESB og medlemsstatenes sentralbanker å tillate overtrett eller å gi andre former for kreditt til Fellesskapets organer eller institusjoner, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, og det er likeledes forbudt for ESB og de nasjonale sentralbanker å overta lånepapirer direkte fra disse.

21.2. ESB og de nasjonale sentralbanker kan opptre som skattefullmektig for organene nevnt i artikkel 21.1.

21.3. Denne artikkel får ikke anvendelse for offentlige kredittinstitusjoner som innenfor rammen av de reserver som stilles til rådighet av sentralbankene, skal behandles av sentralbankene og ESB på samme måte som private kredittinstitusjoner.

Artikkel 22 Avregnings- og betalingssystemer

ESB og de nasjonale sentralbanker kan sørge for midler, og ESB kan vedta forordninger for å sikre effektive og pålitelige avregnings- og betalingssystemer innenfor Fellesskapet og overfor tredjestater.

Artikkel 23 Eksterne transaksjoner

ESB og de nasjonale sentralbanker kan:

- opprette forbindelser med sentralbanker og finansinstitusjoner i tredjestater og, etter behov, med internasjonale organisasjoner,
- kjøpe og selge, på kontant- og terminmarkedet, enhver form for valuta-reserver og edle metaller; begrepet «valutareserver» skal omfatte verdipapirer og alle andre aktiva, uansett form, i en hvilken som helst stats valuta eller i regneenheter,
- besitte og forvalte de aktiva som er nevnt i denne artikkel,
- foreta alle typer banktransaksjoner med tredjestater og internasjonale organisasjoner, herunder innlån og utlån.

Artikkel 24 Andre transaksjoner

I tillegg til de transaksjoner som følger av deres oppgaver, kan ESB og de nasjonale sentralbanker foreta transaksjoner for administrative formål eller for sitt personale.

KAPITTEL V TILSYNSVIRKSOMHET

Artikkel 25 Tilsynsvirksomhet

25.1. ESB kan avgj uttalelser og rådspørres av Rådet, Kommisjonen og vedkommende myndigheter i medlemsstatene om omfanget og anvendelsen av Fellesskapets regelverk for tilsyn med kredittinstitusjoner og stabiliteten i finanssystemet.

25.2. I samsvar med enhver beslutning truffet av Rådet etter traktatens artikkel 105 nr. 6 kan ESB utføre bestemte oppgaver som hører under politikk for tilsyn med kredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner, med unntak av forsikrings-selskaper.

«Artikkel 73 A

Fra 1. januar 1994 erstattes artikkel 67-73 av artikkel 73 B-73 G.

Artikkel 73 B

1. Innen rammen av bestemmelsene i dette kapittel er alle restriksjoner på kapitalbevegelser medlemsstatene imellom og mellom medlemsstatene og tredjeland forbudt.

2. Innen rammen av bestemmelsene i dette kapittel er alle restriksjoner på betalinger medlemsstatene imellom og mellom medlemsstatene og tredjeland forbudt.

Artikkel 73 C

1. Artikkel 73 B berører ikke adgangen til å anvende overfor tredjeland restriksjoner som pr. 31. desember 1993 etter nasjonal lovgivning eller fellesskapsretten gjelder for kapitalbevegelser til eller fra tredjeland, når de omfatter direkte investering, herunder investering i fast eiendom, etablering, ytelse av finanstjenester og verdipapirers adgang til kapitalmarkeder.

2. Samtidig som Rådet i størst mulig grad søker å nå målet om fri bevegelse for kapital mellom medlemsstater og tredjeland, og uten at de øvrige kapitler i denne traktat berøres, kan det med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen treffe tiltak om de kapitalbevegelser til eller fra tredjeland når de omfatter direkte investering, herunder investering i fast eiendom, etablering, ytelse av finanstjenester og verdipapirers adgang til kapitalmarkeder. Tiltak etter dette nr. som innebærer et tilbakeskritt i fellesskapsretten med hensyn til liberaliseringen av kapitalbevegelser til eller fra tredjeland, krever enstemmighet.

Artikkel 73 D

1. Bestemmelsene i artikkel 73 B berører ikke den rett medlemsstatene har til

- a) å anvende de relevante bestemmelser i sin skattelovgivning som sonder mellom skatteyttere som ikke er i samme situasjon med hensyn til bosted eller stedet for kapitalanbringelsen,
- b) å treffe alle nødvendige tiltak for å forhindre overtredelse av nasjonal lovgivning og forskrifter, spesielt på området beskatning og tilsynet med finansinstitusjoner, eller til å fastsette ordninger for melding om kapitalbevegelser for administrative eller statistiske formål, eller for å

treffe tiltak som er berettiget av hensyn til den offentlige orden eller den offentlige sikkerhet.

2. Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke være til hinder for bruk av de begrensninger på etablering som er forenlige med denne traktat.

3. De tiltak og ordninger som er nevnt i nr. 1 og 2 skal ikke være et middel til vilkårlig forskjellsbehandling eller skjult begrensning av den frie bevegelse for kapital og betalinger etter artikkel 73 B.

Artikkel 73 E

Uten hensyn til artikkel 73 B skal de medlemsstater som 31. desember 1993 er omfattet av en dispensasjon i henhold til gjeldende fellesskapsrett, ha rett til å opprettholde de restriksjoner for kapitalbevegelser som gjelder på dette tidspunkt med hjemmel i dispensasjonene, dog ikke lenger enn til 31. desember 1995.

Artikkel 73 F

Dersom kapitalbevegelser til eller fra tredjeland under ganske særlige omstendigheter skaper eller truer med å skape alvorlige vansker for Den økonomiske og pengepolitiske unions virkemåte, kan Rådet med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt ESB treffe beskyttelsestiltak overfor tredjeland for en periode på høyst seks måneder, dersom slike tiltak er strengt nødvendige.

Artikkel 73 G

1. Dersom det i tilfellene omhandlet i artikkel 228 A finnes nødvendig med et tiltak fra Fellesskapets side, kan Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 228 A treffe de nødvendige hastetiltak overfor vedkommende tredjeland med hensyn til kapitalbevegelser og betalinger.

2. Med forbehold for artikkel 224 og så lenge Rådet ikke har truffet tiltak etter nr. 1, kan en medlemsstat av tungtveiende politiske grunner og når saken haster, på egen hånd treffe tiltak overfor et tredjeland med hensyn til kapitalbevegelser og betalinger. Kommisjonen og de øvrige medlemsstater skal underrettes om slike tiltak senest den dag de trer i kraft.

Etter forslag fra Kommisjonen kan Rådet med kvalifisert flertall bestemme at medlemsstaten skal endre eller oppheve slike tiltak. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om de vedtak Rådet har gjort.

Artikkel 73 H

Inntil 1. januar 1994 skal disse bestemmelser gjelde:

- 1) I den utstrekning fritt varebytte og fri bevegelse for tjenester, kapital og personer er gjennomført mellom medlemsstatene i medhold av denne traktat, forplikter hver medlemsstat seg til å tillate betalinger som gjelder bytte av varer, tjenester og kapital, samt overføring av kapital og lønninger i valutaen i den medlemsstat der kreditor eller adressaten bor.

Medlemsstatene erklærer seg rede til å liberalisere sine betalinger ut over det som følger av foregående ledd, i den utstrekning deres økonomiske situasjon i alminnelighet og stillingen i deres betalingsbalanse i særdeleshet tillater det.

- 2) I den utstrekning bytte av varer og tjenester samt kapitalbevegelser er begrenset bare av restriksjoner på de tilknyttede betalinger, får bestemmelsene i dette kapittel og i kapitlene om opphevelse av kvantitative restriksjoner og om liberalisering av tjenesteytelser benyttes tilsvarende anvendelse med sikte på gradvis å avskaffe restriksjonene.

- 3) Medlemsstatene forplikter seg til ikke å innføre nye restriksjoner seg imellom på overføringer som gjelder de usynlige transaksjoner som er oppført i den liste som utgjør vedlegg III til denne traktat.

Avskaffelsen av gjeldende restriksjoner skal skje gradvis i samsvar med bestemmelsene i artikkel 63-65, i den utstrekning avskaffelsen ikke omfattes av bestemmelsene i nr. 1 og 2 eller av de øvrige bestemmelser i dette kapittel.

- 4) Dersom det viser seg nødvendig, skal medlemsstatene bli enige om tiltak som gjør det mulig å foreta de betalinger og overføringer som er nevnt i denne artikkel; disse tiltak må ikke stå i strid med denne traktats mål.»

16) Artikkel 75 skal lyde:

«Artikkel 75

1. Med sikte på å gjennomføre bestemmelsene i artikkel 74 og idet det tas hensyn til de særlige forhold som gjelder for transportvirksomhet, skal Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 189 C og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité fastsette:

- a) felles regler for internasjonal transport fra eller til en medlemsstats territorium, eller over en eller flere medlemsstats territorium,

- b) vilkårene for å gi utøverne av transportvirksomhet som ikke er bosatt i en medlemsstat, adgang til å utføre transport innenlands i denne medlemsstat,
- c) tiltak for å bedre transportsikkerheten,
- d) alle andre formålstjenlige bestemmelser.

2. De bestemmelser som er omtalt i nr. 1 bokstav a) og b), skal vedtas i løpet av overgangsperioden.

3. Avvikende fra den fremgangsmåte som er fastsatt i nr. 1, skal Rådet, som treffer sin beslutning enstemmig etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité, fastsette de prinsipielle retningslinjene for transportordninger der gjennomføringen av retningslinjene i alvorlig grad vil kunne påvirke levestandarden, sysselsettingen i bestemte områder og utnyttelsen av transportmidlene, idet det tas hensyn til nødvendigheten av en tilpasning til den økonomiske utvikling som følger av opprettelsen av det felles marked.»

17) Overskriften til Tredje del, Avdeling I skal lyde:

«AVDELING V
FELLES REGLER OM KONKURRANSE, SKATTE- OG AVGIFTS-
SPØRSMÅL OG TILNÆRMING MELLOM LOVGIVNINGENE»

18) Artikkel 92 nr. 3:

- ny bokstav d skal lyde:

«d) støtte til fremme av kulturen og vern av kulturarven, når slik støtte ikke endrer vilkårene for samhandelen og konkurransen i Fellesskapet i en utstrekning som strider mot de felles interesser.»

- bokstav d blir ny bokstav e.

19) Artikkel 94 skal lyde:

«Artikkel 94

Rådet kan med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta formålstjenlige forordninger for gjennomføringen av artikkel 92 og 93, og særlig fastsette vilkårene for å anvende artikkel 93 nr. 3 og de former for støtte som skal være unntatt fra denne fremgangsmåte.»

«AVDELING VI
ØKONOMISK POLITIKK OG PENGEPOLITIKK

Kapittel 1
Økonomisk politikk

Artikkel 102 A

Medlemsstatene skal føre sin økonomiske politikk med sikte på å bidra til å virkeliggjøre Fellesskapets mål, slik de er fastlagt i artikkel 2, og innen rammen av de overordnede retningslinjer omhandlet i artikkel 103 nr. 2. Medlemsstatene og Fellesskapet skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse, som fremmer en effektiv bruk av ressurser, og i samsvar med prinsippene i artikkel 3 A.

Artikkel 103

1. Medlemsstatene skal anse sin økonomiske politikk som en sak av felles interesse og skal samordne den i Rådet i samsvar med artikkel 102 A.

2. Rådet skal med kvalifisert flertall og etter anbefaling fra Kommissjonen utarbeide et utkast til de overordnede retningslinjer om den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Fellesskapet og skal meddele Det europeiske råd sine resultater.

Det europeiske råd skal på grunnlag av denne melding fra Rådet drøfte et endelig standpunkt til de overordnede retningslinjer for den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Fellesskapet.

På grunnlag av det endelige standpunkt skal Rådet med kvalifisert flertall vedta en rekommendasjon som fastlegger de overordnede retningslinjer. Rådet skal underrette Europaparlamentet om sin rekommendasjon.

3. For å sikre en nærmere samordning av den økonomiske politikk og en varig tilnærming mellom de økonomiske resultater i medlemsstatene skal Rådet på grunnlag av meldinger fremlagt av Kommissjonen overvåke den økonomiske utvikling i hver av medlemsstatene og i Fellesskapet samt samsvaret mellom den økonomiske politikk og de overordnede retningslinjer omhandlet i nr. 2 og regelmessig foreta en samlet vurdering.

Med sikte på denne multilaterale overvåkning skal medlemsstatene sende opplysninger til Kommissjonen om viktige tiltak som de har truffet i sin økonomiske politikk og andre opplysninger som de anser nødvendige.

4. Viser det seg i forbindelse med fremgangsmåten fastsatt i nr. 3 at den økonomiske politikk i en medlemsstat ikke er i samsvar med de overordnede

retningslinjer omhandlet i nr. 2, eller at den medfører fare for at Den økonomiske og pengepolitiske union ikke vil virke etter sin hensikt, kan Rådet med kvalifisert flertall etter anbefaling fra Kommissjonen rette de nødvendige rekommendasjoner til vedkommende medlemsstat. Etter forslag fra Kommissjonen kan Rådet med kvalifisert flertall bestemme at dets rekommendasjoner skal offentliggjøres.

Rådets formann og Kommissjonen skal meddele resultatene av den multilaterale overvåkning til Europaparlamentet. Rådets formann kan oppfordres til å møte i Europaparlamentets fagkomité dersom Rådet har offentliggjort rekommendasjonene.

5. Rådet kan etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 189 C vedta de nærmere regler om den multilaterale overvåkning omhandlet i nr. 3 og 4.

Artikkel 103 A

1. Med forbehold for andre fremgangsmåter fastsatt i denne traktat kan Rådet enstemmig etter forslag fra Kommissjonen fastsette tiltak som er hensiktsmessige etter den økonomiske situasjon, spesielt dersom alvorlige vansker oppstår i tilbudet av bestemte varer.

2. Når en medlemsstat støter på vansker eller er alvorlig truet av store vansker som er forårsaket av usedvanlige hendelser som den selv ikke har herredømme over, kan Rådet enstemmig etter forslag fra Kommissjonen gi finansstøtte fra Fellesskapet på bestemte vilkår til vedkommende medlemsstat. Dersom de store vanskene skyldes naturkatastrofer, skal Rådet treffe sin beslutning med kvalifisert flertall. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om den beslutning som er tatt.

Artikkel 104

1. Det er forbudt for ESB og medlemsstatenes sentralbanker, heretter kalt «de nasjonale sentralbanker», å tillate overtrekk eller å gi andre former for kreditt til Fellesskapets organer eller institusjoner, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, og det er likeledes forbudt for ESB og de nasjonale sentralbanker å overta lånepapirer direkte fra disse.

2. Bestemmelsene i nr. 1 gjelder ikke for offentlig eide kredittinstitusjoner, som ved tilførsel av reserver fra sentralbankene skal gis den samme behandling av nasjonale sentralbanker og ESB som private kredittinstitusjoner.

Artikkel 104 A

1. Ethvert tiltak som ikke er bygget på tilsynsmessige hensyn, og som gir Fellesskapet organer eller institusjoner, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i en medlemsstat begunstiget tilgang til finansinstitusjoner, er forbudt.
2. Innen 1. januar 1994 skal Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 189 C nærmere fastlegge definisjonene med henblikk på gjennomføringen av forbudet omhandlet i denne artikkel.

Artikkel 104 B

1. Fellesskapet skal ikke hefte for eller påta seg forpliktelser for sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, med forbehold for gjensidige finansielle garantier med sikte på en felles gjennomføring av et bestemt prosjekt. En medlemsstat skal ikke hefte for eller påta seg forpliktelser for sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i en annen medlemsstat, med forbehold for gjensidige finansielle garantier med sikte på en felles gjennomføring av et bestemt prosjekt.
2. Etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 189 C kan Rådet, om nødvendig, nærmere fastlegge definisjonene med henblikk på gjennomføringen av forbudene omhandlet i artikkel 104 og i denne artikkel.

Artikkel 104 C

1. Medlemsstatene skal unngå for store offentlige underskudd.
2. Kommisjonen skal overvåke utviklingen av budsjettsituasjonen og av den offentlige gjeld i medlemsstatene med sikte på å avdekke åpenbare feil. Spesielt skal den undersøke om budsjett disiplinen overholdes etter følgende to vurderingsgrunnlag:
 - a) om den prosentdel som det forventede eller faktiske offentlige underskudd utgjør av brutto nasjonalprodukt overstiger en gitt referanseverdi, med mindre
 - denne prosentdel har avtatt vesentlig og vedvarende og har nådd et nivå nær referanseverdien,
 - eller overskridelsen av referanseverdien bare er et unntak og midlertidig og underskuddet forblir nær referanseverdien,

- b) om den prosentdel som den offentlige gjeld utgjør av brutto nasjonalprodukt overstiger en gitt referanseverdi, med mindre denne prosentdel avtar tilstrekkelig og nærmer seg referanseverdien i en tilfredsstillende takt.

Referanseverdiene er fastlagt i en protokoll om fremgangsmåten i forbindelse med for store underskudd, vedlagt denne traktat.

3. Dersom en medlemsstat ikke oppfyller kravene i ett av eller begge disse vurderingsgrunnlag, skal Kommisjonen utarbeide en melding. I Kommisjonens melding skal det også tas hensyn til om det offentlige underskudd overskrider de offentlige utgifter til investeringer, og til alle andre forhold av betydning, herunder medlemsstatens mellomlangtsiktige økonomiske og budsjettmessige stilling.

Kommisjonen kan utarbeide en melding selv om kravene i vurderingsgrunnlagene er oppfylt, dersom den mener det foreligger fare for et for stort underskudd i en medlemsstat.

4. Komiteen omhandlet i artikkel 109 C skal avgi uttalelse om Kommisjonens melding.

5. Dersom Kommisjonen er av den mening at det er eller kan oppstå et for stort underskudd i en medlemsstat, skal den avgi en uttalelse til Rådet.

6. Rådet skal med kvalifisert flertall, etter anbefaling fra Kommisjonen og under hensyntagen til de merknader som vedkommende medlemsstat måtte ønske å fremsette, etter en samlet vurdering avgjøre om et for stort underskudd foreligger.

7. Dersom det etter nr. 6 er fastslått at et for stort underskudd foreligger, skal Rådet rette rekommandasjoner til vedkommende medlemsstat med sikte på å bringe forholdet til opphør innen en fastsatt frist. Slike rekommandasjoner skal ikke offentliggjøres, jfr. dog nr. 8.

8. Dersom Rådet fastslår at dets rekommandasjoner ikke er fulgt opp av virkningsfulle tiltak innenfor den fastsatte frist, kan Rådet offentliggjøre rekommandasjonene.

9. Dersom en medlemsstat stadig unnlater å etterkomme Rådets rekommandasjoner, kan Rådet beslutte å pålegge vedkommende medlemsstat, innen en fastsatt frist, å ta skritt til den reduksjon av underskuddet som Rådet finner nødvendig for å rette opp stillingen.

I et slikt tilfelle kan Rådet anmode vedkommende medlemsstat om å forelegge meldinger i samsvar med en bestemt tidsplan, for å undersøke medlemsstatens anstrengelser for å tilpasse seg.

10. Retten til å reise sak etter artikkel 169 og 170 kan ikke utøves i forbindelse med nr. 1–9.

11. Så lenge en medlemsstat ikke etterkommer en beslutning etter nr. 9, kan Rådet bestemme å ta i bruk eller skjerpe ett eller flere av følgende tiltak:

- å kreve at vedkommende medlemsstat offentliggjør ytterligere opplysninger, som skal nærmere angis av Rådet, før den utsteder obligasjoner og andre verdipapirer,
- å oppfordre Den europeiske investeringsbank til å vurdere påny sin utlånspolitikk overfor vedkommende medlemsstat,
- å kreve at vedkommende medlemsstat foretar et ikke-rentebærende innskudd av en passende størrelse hos Fellesskapet, inntil det for store underskudd etter Rådets oppfatning er rettet opp,
- å ilegge bøter av passende størrelse.

Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om beslutningene.

12. Rådet skal oppheve noen av eller alle sine beslutninger etter nr. 6–9 og 11 i den utstrekning det for store underskudd i medlemsstaten etter Rådets oppfatning er rettet opp. Dersom Rådet tidligere har offentliggjort sine rekommandasjoner, skal det, så snart beslutningen etter nr. 8 er opphevet, offentlig erklære at et for stort underskudd ikke lenger foreligger i vedkommende medlemsstat.

13. Rådet treffer sine beslutninger etter nr. 7–9, 11 og 12 etter anbefaling fra Kommisjonen med to tredjedels flertall av stemmene, og medlemmenes stemmer skal ha vekt som fastsatt i artikkel 148 nr. 2, men stemmene til den berørte medlemsstats representant skal ikke medregnes.

14. Protokollen om fremgangsmåten i forbindelse med for store underskudd, som er vedlagt denne traktat, inneholder ytterligere regler om gjennomføringen av fremgangsmåten omhandlet i denne artikkel.

Etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og ESB, skal Rådet enstemmig fastsette formålstjenlige regler, som deretter erstatter den nevnte protokoll.

Med forbehold for de øvrige bestemmelser i dette nr. skal Rådet innen 1. januar 1994 med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet fastsette de nærmere regler og definisjoner med henblikk på gjennomføringen av den nevnte protokoll.

Kapittel 2 Pengepolitikk

Artikkel 105

1. Hovedmålet for ESBS er å opprettholde prisstabilitet. Med forbehold for målet om prisstabilitet skal ESBS støtte den alminnelige økonomiske politikk innenfor Fellesskapet med sikte på å bidra til gjennomføringen av Fellesskapets mål slik de er nedfelt i artikkel 2. ESBS skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse, som fremmer en effektiv bruk og fordeling av ressurser, og i samsvar med prinsippene som er nedfelt i artikkel 3 A.

2. De grunnleggende oppgaver som skal utføres gjennom ESBS skal være:

- å utforme og gjennomføre Fellesskapets pengepolitikk,
- å foreta transaksjoner i utenlandsk valuta i samsvar med bestemmelsene i artikkel 109,
- å besitte og forvalte medlemsstatenes offisielle valutabeholdninger,
- å fremme et godt fungerende betalingssystem.

3. Nr. 2 tredje strekpunkt skal ikke være til hinder for at medlemsstatenes regjeringer besitter og forvalter arbeidskonti i utenlandsk valuta.

4. ESB skal gis anledning til å uttale seg

- om ethvert forslag til fellesskapsavgjørelse innenfor dens ansvarsområder,
- til de nasjonale myndigheter om et hvert forslag til lovgivningstiltak innenfor dens ansvarsområder, men innenfor de rammer og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 106 nr. 6.

ESB kan avgi uttalelser til de relevante fellesskapsorganer og –institusjoner eller nasjonale myndigheter om spørsmål innenfor dens ansvarsområder.

5. ESBS skal bidra til en smidig gjennomføring av vedkommende myndigheters politikk for tilsyn med kredittinstitusjoner og med stabiliteten i finanssystemet.

6. Etter forslag fra Kommisjonen, etter å ha rådspurt ESB og med tilslutning fra Europaparlamentet kan Rådet ved enstemmighet tillegge ESB bestemte oppgaver som gjelder tilsynspolitikken for kredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner, med unntak av forsikringselskaper.

Artikkel 105 A

1. ESB skal ha enerett til å tillate utstedelse av pengesedler i Fellesskapet. ESB og de nasjonale sentralbanker kan utstede pengesedler. Pengesedler

utstedt av ESB og de nasjonale sentralbanker skal være de eneste pengesedler som er tvungent betalingsmiddel i Fellesskapet.

2. Medlemsstatene kan utstede mynter, med forbehold for ESBS godkjenning av omfanget av utstedelsen. Rådet kan etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 189 C og etter å ha rådspurt ESB treffe tiltak for å samordne pålydende verdi og tekniske spesifikasjoner for alle mynter som er bestemt for omløp, i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til et smidig myntomløp i Fellesskapet.

Artikkel 106

1. ESBS skal bestå av ESB og de nasjonale sentralbanker.
2. ESB er et eget rettssubjekt.
3. ESBS skal ledes av beslutningsorganene i ESB, som skal være hovedstyret og direksjonen.
4. ESBS-vedtektene er fastsatt i en protokoll vedlagt denne traktat.
5. Artikkel 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1 bokstav a og 36 i ESBS-vedtektene kan endres av Rådet, enten med kvalifisert flertall etter anbefaling fra ESB og etter å ha rådspurt Kommissjonen, eller enstemmig etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt ESB. I begge tilfeller kreves tilslutning fra Europaparlamentet.
6. Rådet skal med kvalifisert flertall enten etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og ESB eller etter anbefaling fra ESB og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommissjonen vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 og 34.3 i ESBS-vedtektene.

Artikkel 107

Under utøvelsen av den myndighet og utførelsen av de oppgaver og plikter som er pålagt dem etter denne traktat og ESBS-vedtektene, skal verken ESB eller de nasjonale sentralbanker eller medlemmene av deres beslutningsorganer, anmode om eller motta instruks fra Fellesskapets organer eller institusjoner, medlemsstatenes regjeringer eller noen annen instans. Fellesskapets organer og institusjoner og medlemsstatenes regjeringer forplikter seg til å respektere dette prinsipp og til ikke å forsøke å påvirke medlemmene av beslutningsorganene i ESB eller i de nasjonale sentralbanker under utførelsen av deres oppgaver.

Artikkel 108

Senest på tidspunktet for opprettelsen av ESBS skal hver medlemsstat sørge for at dens nasjonale lovgivning, herunder vedtektene for den nasjonale sentralbank, er forenlig med denne traktat og ESBS-vedtektene.

Artikkel 108 A

1. For å utføre de oppgaver som er pålagt ESBS, skal ESB i samsvar med denne traktat og på de vilkår som er fastsatt i ESBS-vedtektene:
 - gi forordninger i den utstrekning det er nødvendig for å gjennomføre de oppgaver som er fastsatt i artikkel 3.1 første strekpunkt, artikkel 19.1, 22 eller 25.2 i ESBS-vedtektene, samt i de tilfellene der det blir fastsatt i Rådets avgjørelser omhandlet i artikkel 106 nr. 6,
 - gjøre de vedtak som er nødvendige for å utføre oppgavene pålagt ESBS etter denne traktat og ESBS-vedtektene,
 - utforme rekommandasjoner og avgi uttalelser.
2. En forordning skal ha generell gyldighet. Den skal være i alle deler bindende og komme direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Rekommandasjoner og uttalelser skal ikke være bindende.

Et vedtak skal være i alle deler bindende for dem det er rettet til.

Artikkel 190, 191 og 192 gjelder for ESBS forordninger og vedtak.

ESB kan beslutte å offentliggjøre sine vedtak, rekommandasjoner og uttalelser.

3. Innenfor de grenser og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 106 nr. 6, skal ESB ha rett til å ilegge foretak bøter eller tvangsmulker dersom de unnlater å oppfylle sine forpliktelser etter dens forordninger og vedtak.

Artikkel 109

1. Uten hensyn til artikkel 228 kan Rådet, etter anbefaling fra ESB eller Kommissjonen, etter å ha rådspurt ESB med sikte på å oppnå en enighet i samsvar med målet om prisstabilitet og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, i samsvar med fremgangsmåten i nr. 3 for de ordninger som der er nevnt, ved enstemmighet beslutte å inngå formelle avtaler om en valutakursordning for ECU overfor ikke-fellesskapsvalutaer. Etter anbefaling fra ESB eller Kommissjonen og etter å ha rådspurt ESB med sikte på å oppnå en enighet i

samsvar med målet om prisstabilitet, kan Rådet med kvalifisert flertall vedta, endre eller oppheve sentralkursene for ECU innenfor valutakursordningen. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om vedtagelse, endring eller opphevelse av sentralkursene for ECU.

2. I mangel av en valutakursordning etter nr. 1 overfor en eller flere ikke-fellesskapsvalutaer kan Rådet, enten etter anbefaling fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt ESB eller etter anbefaling fra ESB, med kvalifisert flertall fastsette generelle retningslinjer for valutakurspolitikken overfor disse valutaene. De generelle retningslinjer skal ikke røre ved ESBSs hovedmål om å fastholde prisstabilitet.

3. Dersom Fellesskapet skal forhandle om avtaler om pengepolitiske spørsmål eller valutakursordninger med en eller flere stater eller internasjonale organisasjoner, skal Rådet med kvalifisert flertall etter anbefaling fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt ESB vedta de nærmere regler for hvordan avtalene skal forhandles og inngås, uten hensyn til artikkel 228. Reglene skal sikre at Fellesskapet inntar en enhetlig holdning. Kommissjonen skal delta fullt ut i forhandlingene.

Avtaler inngått i samsvar med dette nr. er bindende for Fellesskapets organer, ESB og medlemsstatene.

4. Med forbehold for nr. 1 skal Rådet med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt ESB fastlegge Fellesskapets holdning på det internasjonale plan med hensyn til spørsmål av særlig betydning for Den økonomiske og pengepolitiske union og ved enstemmighet beslutte hvordan det i samsvar med den myndighetsfordeling som er fastsatt i artikkel 103 og 105, skal være representert.

5. Med forbehold for Fellesskapets myndighet og dets avtaler i forbindelse med Den økonomiske og pengepolitiske union kan medlemsstatene forhandle i internasjonale organer og inngå internasjonale avtaler.

Kapittel 3

Bestemmelser om organene

Artikkel 109 A

1. Hovedstyret i ESB skal bestå av medlemmene av direksjonen i ESB og sjefene for de nasjonale sentralbanker.
2. a) Direksjonen skal bestå av formannen, nestformannen og fire andre medlemmer.
b) Formannen, nestformannen og de andre medlemmer av direksjonen skal oppnevnes ved felles overenskomst mellom medlemsstatenes

regjeringer på stats- eller regjeringssjefnivå, på grunnlag av innstilling fra Rådet og etter at Europaparlamentet og hovedstyret i ESB er rådspurt, blant personer hvis dyktighet og erfaring i penge- og valutaspørsmål eller bankspørsmål er alminnelig anerkjent.

Oppnevneperioden er åtte år, uten adgang til gjenoppnevning.

Bare statsborgere i medlemsstatene kan være medlem av direksjonen.

Artikkel 109 B

1. Rådets formann og et medlem av Kommissjonen kan delta uten stemmerett i møtene i hovedstyret i ESB.

Rådets formann kan fremsette forslag til drøftelse i hovedstyret i ESB.

2. Formannen i ESB skal inviteres til å delta i Rådets møter når Rådet behandler spørsmål som gjelder ESBS' mål og oppgaver.

3. ESB skal sende en årsmelding om virksomheten i ESBS og om penge- og valutapolitikken i det foregående og det inneværende år til Europaparlamentet, Rådet og Kommissjonen samt til Det europeiske råd. Formannen i ESB skal fremlegge meldingen for Rådet og for Europaparlamentet, som kan ta opp en alminnelig debatt på dette grunnlag.

Formannen i ESB og de andre medlemmer av direksjonen kan på oppfordring fra Europaparlamentet eller av eget tiltak gis anledning til å uttale seg for Europaparlamentets fagkomitéer.

Artikkel 109 C

1. For å fremme en samordning av medlemsstatenes politikk i det fulle omfang som er nødvendig for at det indre marked skal kunne virke, skal det opprettes en rådgivende penge- og valutakomiteé.

Komiteéen skal ha følgende oppgaver:

- å holde oppsyn med medlemsstatenes og Fellesskapets pengemessige og finansielle stilling og med det alminnelige betalingssystem i medlemsstatene, og regelmessig melde fra om dette til Rådet og til Kommissjonen,
- å avgi uttalelser enten på anmodning fra Rådet eller Kommissjonen eller av eget tiltak til bruk for disse organer,
- med forbehold for artikkel 151, å medvirke til forberedelsen av Rådets arbeid etter i artikkel 73 F, 73 G, 103 nr. 2, 3, 4 og 5, artikkel 103 A,

104 A, 104 B, 104 C, 109 E nr. 2, 109 F nr. 6, 109 H, 109 I, 109 J nr. 2 og 109 K nr. 1.

- å undersøke, minst en gang årlig, situasjonen med hensyn til kapitalbevegelser og friheten til å foreta betalinger, slik de følger av anvendelsen av denne traktat og av tiltak fastsatt av Rådet, undersøkelsen skal omfatte alle tiltak som gjelder kapitalbevegelser og betalinger; komitéen skal meddele Kommisjonen og Rådet resultatene av denne undersøkelse.

Medlemsstatene og Kommisjonen oppnevner hver to medlemmer av Penge- og valutakomitéen.

2. Ved begynnelsen av tredje fase skal det opprettes en økonomi- og finanskomité. Penge- og valutakomitéen omhandlet i nr. 1 skal oppløses.

Økonomi- og finanskomitéen skal ha disse oppgaver:

- å avgi uttalelser enten på anmodning fra Rådet eller Kommisjonen eller av eget tiltak til bruk for disse organer,
- å holde oppsyn med medlemsstatenes og Fellesskapets økonomiske og finansielle stilling, og regelmessig melde fra om dette til Rådet og til Kommisjonen, især om de finansielle forbindelser med tredjeland og internasjonale organisasjoner,
- med forbehold for artikkel 151, å medvirke i forberedelsen av Rådets arbeid etter i artikkel 73 F, 73 G, 103 nr. 2, 3, 4 og 5, artikkel 103 A, 104 A, 104 B, 104 C, 105 nr. 6, 105 A nr. 2, 106 nr. 5 og 6, 109, 109 H, 109 I nr. 2 og 3, 109 K nr. 2, 109 L nr. 4 og 5, og å utføre andre rådgivende og forberedende oppgaver pålagt den av Rådet,
- å undersøke, minst en gang årlig, situasjonen med hensyn til kapitalbevegelser og friheten til å foreta betalinger, slik de følger av anvendelsen av denne traktat og av tiltak fastsatt av Rådet, undersøkelsen skal omfatte alle tiltak som gjelder kapitalbevegelser og betalinger; komitéen skal meddele Kommisjonen og Rådet resultatene av denne undersøkelse.

Medlemsstatene, Kommisjonen og ESB skal hver oppnevne høyst to medlemmer av Komitéen.

3. Etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt ESB og komitéen omhandlet i denne artikkel skal Rådet med kvalifisert flertall vedta de nærmere regler om sammensetningen av Økonomi- og finanskomitéen. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om beslutningen.

4. Såfremt og så lenge det finnes medlemsstater med fritak etter artikkel 109 K og 109 L, skal komitéen i tillegg til oppgavene omhandlet i nr. 2 holde oppsyn med disse medlemsstaters pengemessige og finansielle stilling og deres alminnelige betalingssystem, og regelmessig gi melding om dette til Rådet og Kommisjonen.

Artikkel 109 D

For spørsmål som hører under virkeområdet for artikkel 103 nr. 4, 104 C unntatt nr. 14, artikkel 109, 109 J, 109 K og 109 L nr. 4 og 5, kan Rådet eller en medlemsstat anmode Kommisjonen om å utarbeide enten en rekommendasjon eller et forslag. Kommisjonen skal behandle anmodningen og straks forelegge Rådet sitt standpunkt.

Kapittel 4 Overgangsbestemmelser

Artikkel 109 E

1. Annen fase i gjennomføringen av Den økonomiske og pengepolitiske union skal ta til 1. januar 1994.

2. Før dette tidspunkt

a) skal hver medlemsstat:

- om nødvendig treffe egnede tiltak for å etterleve forbudene i artikkel 73 B, med forbehold for artikkel 73 E, og i artikkel 104 og 104 A nr. 1,
- dersom det er nødvendig for å foreta vurderingen etter bokstav b, vedta flerårige programmer med sikte på å sikre den varige tilnærming som er nødvendig for å gjennomføre Den økonomiske og pengepolitiske union, særlig med sikte på prisstabilitet og sunne offentlige finanser,

b) skal Rådet på grunnlag av en melding fra Kommisjonen vurdere den fremgang som er gjort i økonomisk og pengemessig tilnærming, spesielt med sikte på prisstabilitet og sunne offentlige finanser, og den fremgang som er gjort i gjennomføringen av fellesskapets regelverk om det indre marked.

3. Artikkel 104, 104 A nr. 1, 104 B nr. 1 og artikkel 104 C unntatt nr. 1, 9, 11 og 14 får anvendelse fra begynnelsen av annen fase.

Artikkel 103 A nr. 2, 104 C nr. 1, 9 og 11, artikkel 105, 105 A, 107, 109, 109 A, 109 B og 109 C nr. 2 og 4 får anvendelse fra begynnelsen av tredje fase.

4. I annen fase skal medlemsstatene gjøre alt de kan for å unngå for store offentlige underskudd.

5. I løpet av annen fase skal hver medlemsstat, hvor det er nødvendig, begynne det arbeid som skal føre til uavhengighet for dens sentralbank i samsvar med artikkel 108.

Artikkel 109 F

1. Ved begynnelsen av annen fase opprettes Det europeiske pengepolitiske institutt, i denne traktat kalt «EPI», som begynner sin virksomhet; det er et eget rettssubjekt og skal ledes og forvaltes av et råd som skal bestå av en formann og sjefene for de nasjonale sentralbanker, hvorav en skal være nestformann.

Formannen skal oppnevnes ved felles overenskomst mellom medlemsstatenes regjeringer på stats- eller regjeringssjefnivå, enten etter innstilling fra Komitéen av medlemsstatenes sentralbanksjefer, heretter kalt «Sentralbanksjef-komitéen», eller EPIs råd, og etter at Europaparlamentet og Rådet er rådspurt. Formannen velges blant personer hvis dyktighet og erfaring i penge- og valutaspørsmål eller bankspørsmål er alminnelig anerkjent. Bare statsborgere i medlemsstatene kan være formann for EPI. EPIs råd oppnevner nestformannen.

Vedtektene for EPI er fastsatt i en protokoll vedlagt denne traktat.

Sentralbanksjef-komitéen skal oppløses ved begynnelsen av annen fase.

2. EPI har til oppgave å:
 - styrke samarbeidet mellom de nasjonale sentralbanker,
 - styrke samordningen av pengepolitikken i medlemsstatene, med sikte på å sikre prisstabilitet,
 - ha oppsyn med hvordan Det europeiske valutasystem virker,
 - holde samråd om spørsmål som hører under de nasjonale sentralbankers ansvarsområde, og som påvirker stabiliteten i finansinstitusjonene og markedene,
 - overta oppgavene til Det europeiske fond for valutasamarbeid, som oppløses, de nærmere regler om oppløsningen fastsettes i vedtektene for EPI,
 - fremme bruken av ECU og overvåke dens utvikling, herunder om ECU-clearingsystemet virker smidig.
3. Til forberedelse av tredje fase skal EPI:
 - forberede de virkemidler og fremgangsmåter som er nødvendige for å gjennomføre en felles pengepolitikk i tredje fase,
 - fremme, hvor det er nødvendig, en samordning av de vilkår som gjelder for innsamling, utarbeidelse og spredning av statistikk innenfor dets ansvarsområde,
 - forberede regler for transaksjoner som skal utføres av de nasjonale sentralbanker innenfor rammen av ESBS,
 - fremme effektiviteten i betalinger over grensene,
 - føre tilsyn med den tekniske forberedelse av ECU-pengesedler.

Senest 31. desember 1996 skal EPI fastsette de vedtekts-, organisasjons- og forsyningsmessige rammer som er nødvendige for at ESBS kan utføre sine oppgaver i tredje fase. Disse rammer forelægges ESB til avgjørelse den dag den opprettes.

4. EPI kan med to tredjedels flertall av medlemmene av dets råd
 - avgi uttalelser eller utforme rekommandasjoner om det overordnede siktemål for penge- og valutakurspolitikken og om tiltak i tilknytning til dette som er satt i verk i hver medlemsstat,
 - avgi uttalelser eller utforme rekommandasjoner til regjeringene og til Rådet om politikk som vil kunne påvirke de penge- og valutamessige forhold innad i Fellesskapet eller utad, og særlig om Det europeiske valutasystems virkemåte,
 - utforme rekommandasjoner til de pengepolitiske myndigheter i medlemsstatene om deres pengepolitikk.
5. EPI kan ved enstemmighet beslutte å offentliggjøre sine uttalelser og rekommandasjoner.
6. Rådet skal rådspørre EPI om ethvert forslag til fellesskapsavgjørelse innenfor dets ansvarsområde.

Innenfor de rammer og på de vilkår som fastsettes av Rådet, som skal treffe sin beslutning med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og EPI, skal EPI rådspørres av medlemsstatenes myndigheter om ethvert forslag til rettsregler på dets ansvarsområde.

7. Etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og EPI kan Rådet ved enstemmighet gi EPI andre oppgaver til forberedelse av tredje fase.
8. I de tilfeller der ESB etter denne traktat har en rådgivende oppgave, skal henvisninger til ESB forstås som EPI inntil ESB opprettes.

I de tilfeller der EPI etter denne traktat har en rådgivende oppgave, skal henvisninger til EPI i tiden før 1. januar 1994 forstås som Sentralbanksjef-komitéen.

9. I annen fase forstås uttrykket ESB i artikkel 173, 175, 176, 177, 180 og 215 som EPI.

Artikkel 109 G

ECU-kurvens valutasammensetning endres ikke.

Fra begynnelsen av tredje fase skal ECUens verdi være ugjenkallelig fastsatt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 109 L nr. 4.

Artikkel 109 H

1. Når en medlemsstat støter på vansker eller når det er alvorlig fare for at det kan oppstå vansker i forbindelse med dens betalingsbalanse, enten på grunn av mangel på likevekt i den totale betalingsbalanse eller som følge av arten av den disponible valuta, og særlig dersom disse vansker vil medføre fare for at det felles marked ikke virker, eller for at den felles handelspolitikk ikke gjennomføre gradvis, skal Kommisjonen straks undersøke denne stats stilling og de tiltak staten har truffet eller som den i henhold til artikkel 102 A kan treffe under anvendelse av alle de midler som står til rådighet. Kommisjonen skal angi de tiltak som den anbefaler vedkommende stat å treffe.

Dersom de tiltak en medlemsstat har truffet, og de tiltak Kommisjonen har foreslått, ikke viser seg tilstrekkelige til å avhjelpe de vansker som er oppstått eller truer med å oppstå, skal Kommisjonen, etter å ha rådspurt komitéen omhandlet i artikkel 109 C, rette en anbefaling til Rådet om gjensidig bistand og om passende former for denne.

Kommisjonen skal holde Rådet regelmessig underrettet om situasjonen og om dens utvikling.

2. Beslutning om at gjensidig bistand skal ytes, treffer Rådet med kvalifisert flertall; Rådet skal utferdige direktiver og vedtak som fastsetter vilkårene og reglene for bistand. Gjensidig bistand kan særlig ta form av

- a) felles opptreden overfor andre internasjonale organisasjoner som medlemsstatene kan henvende seg til,
- b) nødvendige tiltak for å unngå forskyvninger i samhandelen når den stat som er i vansker, opprettholder eller gjeninnfører kvantitative restriksjoner overfor tredjeland, og
- c) ytelse av begrensede kreditter fra andre medlemsstater under forutsetning av at de samtykker.

3. Dersom den gjensidige bistand som Kommisjonen tilrår, ikke blir innvilget av Rådet, eller når den gjensidige bistand som blir innvilget og de tiltak som blir truffet, ikke strekker til, skal Kommisjonen gi den stat som er i vansker, tillatelse til å treffe beskyttelsestiltak på vilkår og etter regler fastsatt av Kommisjonen.

Med kvalifisert flertall kan Rådet tilbakekalle tillatelsen og endre disse vilkår og regler.

4. Denne artikkel får ikke lenger anvendelse med virkning fra begynnelsen av tredje fase, med forbehold for artikkel 109 K nr. 6.

Artikkel 109 I

1. Når det plutselig oppstår en krise i betalingsbalansen og et vedtak i henhold til artikkel 109 H nr. 2 ikke blir truffet straks, kan vedkommende medlemsstat i forebyggende øyemed treffe de nødvendige beskyttelsestiltak. Disse tiltak skal forårsake færrest mulig forstyrrelser på det felles marked og ikke gå lenger enn strengt nødvendig for å avhjelpe de vansker som plutselig er oppstått.

2. Kommisjonen og de øvrige medlemsstater skal underrettes om disse beskyttelsestiltak senest når de treer i kraft. Kommisjonen kan overfor Rådet tilrå gjensidig bistand i henhold til artikkel 109 H.

3. På grunnlag av uttalelse fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt komitéen omhandlet i artikkel 109 C kan Rådet med kvalifisert flertall vedta at vedkommende stat må endre, suspendere eller oppheve de beskyttelsestiltak som er nevnt ovenfor.

4. Denne artikkel får ikke lenger anvendelse med virkning fra begynnelsen av tredje fase, med forbehold for artikkel 109 K nr. 6.

Artikkel 109 J

1. Kommisjonen og EPI skal gi melding til Rådet om fremgangen i medlemsstatenes oppfyllelse av sine forpliktelser til å gjennomføre Den økonomiske og pengepolitiske union. Meldingene skal omfatte en redegjørelse for om medlemsstatenes nasjonale lovgivning, herunder den nasjonale sentralbanks vedtekter, er forenlig med artikkel 107 og 108 i denne traktat og med ESBS-vedtektene. I meldingene skal det også gjøres rede for om det er oppnådd en høy grad av holdbar tilnærming, ved at hver medlemsstat har oppfylt følgende vilkår:

- en høy grad av prisstabilitet; dette vil fremgå av en inflasjonstakt som ligger nær inflasjonstakten i høyst tre av de medlemsstater som har de beste resultater når det gjelder prisstabilitet,
- holdbare offentlige finanser; dette vil fremgå av at medlemsstaten har en budsjettsituasjon uten et for stort underskudd som fastsatt i artikkel 104 C nr. 6,
- bruk av den normale svingningsmargin som gjelder i Valutakursordningen innenfor Det europeiske valutasystem, i minst to år uten devaluering overfor noen annen medlemsstats valuta,

- varighet i den tilnærming som er oppnådd av medlemsstaten, og i dens deltagelse i Valutakursordningen innenfor Det europeiske valutasystem, som kommer til uttrykk i det langsiktige rentenivå.

De fire vilkår nevnt i dette nr. og de aktuelle tidsperioder da de skal overholdes, er nærmere fastlagt i en protokoll som er vedlagt denne traktat. Meldingene fra Kommisjonen og EPI skal også omhandle ECUens utvikling, resultatene av markedsintegrasjonen, situasjonen for og utviklingen i betalingsbalansens løpende poster og en redegjørelse for utviklingen i lønnskostnadene per produsert enhet og andre prisindekser.

2. På grunnlag av meldingene skal Rådet med kvalifisert flertall etter anbefaling fra Kommisjonen vurdere

- om hver enkelt medlemsstat oppfyller de nødvendige vilkår for å innføre en felles valuta,
- om et flertall av medlemsstatene oppfyller de nødvendige vilkår for å innføre en felles valuta,

og på grunnlag av vurderingene oversende sin anbefaling til Rådet i dets sammensetning av stats- eller regjeringssjefene. Europaparlamentet skal rådspørres og skal oversende sin uttalelse til Rådet i dets sammensetning av stats- eller regjeringssjefene.

3. Under tilbørlig hensyntagen til meldingene etter nr. 1 og til uttalelsen fra Europaparlamentet etter nr. 2 skal Rådet i dets sammensetning av stats- eller regjeringssjefene senest 31. desember 1996 med kvalifisert flertall

- på grunnlag av Rådets anbefalinger etter nr. 2 avgjøre om et flertall av medlemsstatene oppfyller de nødvendige vilkår for å innføre en felles valuta,
 - avgjøre om det er hensiktsmessig for Fellesskapet å gå over til tredje fase av Den økonomiske og pengepolitiske union,
- og i så fall,
- fastsette datoen for å innlede tredje fase.

4. Dersom datoen for å innlede tredje fase ikke er fastsatt ved utgangen av 1997, skal tredje fase begynne 1. januar 1999. Innen 1. juli 1998 skal Rådet i dets sammensetning av stats- eller regjeringssjefene, etter en gjentakelse av fremgangsmåten fastsatt i nr. 1 og 2, med unntak av nr. 2 annet strekpunkt, og idet det tas hensyn til meldingene omhandlet i nr. 1 og til Europaparlamentets uttalelse, med kvalifisert flertall og på grunnlag av Rådets anbefaling etter nr. 2 stadfeste hvilke av medlemsstatene som oppfyller de nødvendige vilkår for å innføre en felles valuta.

Artikkel 109 K

1. Når det etter artikkel 109 J nr. 3 er vedtatt å fastsette datoen, skal Rådet på grunnlag av sin anbefaling etter artikkel 109 J nr. 2 med kvalifisert flertall

etter anbefaling fra Kommisjonen beslutte om noen medlemsstater skal gis fritak etter nr. 3, og i så fall hvilke. Disse medlemsstatene er heretter kalt «medlemsstater med fritak».

Dersom Rådet i samsvar med artikkel 109 J nr. 4 har stadfestet hvilke medlemsstater som oppfyller de nødvendige vilkår for å innføre en felles valuta, skal de medlemsstater som ikke oppfyller vilkårene, gis fritak etter nr. 3. Disse medlemsstatene er heretter kalt «medlemsstater med fritak».

2. Minst en gang hvert annet år, eller på anmodning fra en medlemsstat med fritak, skal Kommisjonen og ESB gi melding til Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 109 J nr. 1. Etter å ha rådspurt Europaparlamentet og etter drøftelse i Rådet i dets sammensetning av stats- eller regjeringssjefene, skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen med kvalifisert flertall avgjøre hvilke medlemsstater med fritak som oppfyller de nødvendige krav etter vilkårene i artikkel 109 J nr. 1, og skal oppheve vedkommende medlemsstaters fritak.

3. Fritak etter nr. 1 skal medføre at følgende artikler ikke gjelder i forhold til vedkommende medlemsstat: artikkel 104 C nr. 9 og 11, artikkel 105 nr. 1, 2, 3 og 5, artikkel 105 A, 108 A, 109 og 109 A nr. 2 bokstav b. Utelukkelse av vedkommende medlemsstat og dens nasjonale sentralbank fra rettigheter og plikter innenfor ESBS er fastsatt i kapittel IX i ESBS-vedtektene.

4. I artikkel 105 nr. 1, 2 og 3, artikkel 105 A, 108 A, 109 og 109 A nr. 2 bokstav b skal med «medlemsstater» forstås «medlemsstater uten fritak».

5. Stemmerett for medlemsstater med fritak skal være suspendert for rådsbeslutningene omhandlet i de artikler i denne traktat som er nevnt i nr. 3. Uten hensyn til artikkel 148 og 189 A nr. 1 skal med kvalifisert flertall i dette tilfelle forstås to tredjedeler av stemmene som er avgitt av representantene for medlemsstater uten fritak, og som har vekt i samsvar med artikkel 148 nr. 2, og det kreves enstemmighet blant vedkommende medlemsstater for avgjørelser som krever enstemmighet.

6. Artikkel 109 H og 109 I får fortsatt anvendelse for en medlemsstat med fritak.

Artikkel 109 L

1. Så snart det etter artikkel 109 J nr. 3 er vedtatt å fastsette datoen for å innlede tredje fase, eller eventuelt umiddelbart etter 1. juli 1998:
- skal Rådet vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 106 nr. 6,
 - skal regjeringene i medlemsstatene uten fritak oppnevne formannen, nestformannen og de andre medlemmene av direksjonen i ESB, etter

fremgangsmåten fastsatt i artikkel 50 i ESBS-vedtektene. Dersom det finnes medlemsstater med fritak, kan antall medlemmer i direksjonen være mindre enn det som er fastsatt i artikkel 11.1 i ESBS-vedtektene, men ikke i noe tilfelle mindre enn fire.

Så snart direksjonen er oppnevnt, er ESBS og ESB opprettet, og de skal forberede seg til sin fulle virksomhet i samsvar med denne traktat og ESBS-vedtektene. Full utøvelse av deres myndighet skal ta til fra første dag i tredje fase.

2. Så snart ESB er opprettet, skal den om nødvendig overta oppgavene til EPI. EPI skal oppløses når ESB er opprettet; de nærmere regler for oppløsningen er fastsatt i vedtektene for EPI.

3. Dersom og så lenge det finnes medlemsstater med fritak, og med forbehold for artikkel 106 nr. 3, opprettes Det alminnelige råd omhandlet i artikkel 45 i ESBS-vedtektene som ESBs tredje beslutningsorgan.

4. På datoen for å innlede tredje fase skal Rådet, ved enstemmighet blant medlemsstatene uten fritak, etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt ESB, vedta de ugjenkallelige fastsatte omregningskurser for deres valutaer, og til hvilken ugjenkallelig fastsatte kurs ECU skal erstatte disse valutaene, og ECU vil bli en selvstendig valuta. Dette tiltak skal ikke i seg selv endre ECUens verdi utad. Etter samme fremgangsmåte skal Rådet også treffe de andre tiltak som er nødvendige for en rask innføring av ECU som en felles valuta for disse medlemsstater.

5. Dersom det etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 109 K nr. 2 besluttes å oppheve et fritak, skal Rådet ved enstemmighet blant medlemsstatene uten fritak og den berørte medlemsstat, etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt ESB, vedta kursen til hvilken ECU skal erstatte valutaen i vedkommende medlemsstat, og treffe de andre tiltak som er nødvendige for å innføre ECU som felles valuta for vedkommende medlemsstat.

Artikkel 109 M

1. Inn til begynnelsen av tredje fase skal hver medlemsstat behandle sin valutakurspolitikk som et spørsmål av felles interesse. Medlemsstatene skal i denne forbindelse ta hensyn til erfaringene fra samarbeidet innenfor rammene av Det europeiske valutasystem (EVS) og utviklingen av ECU og legge til grunn bestående myndighetsfordeling.

2. Fra begynnelsen av tredje fase og så lenge en medlemsstat har fritak, får nr. 1 tilsvarende anvendelse for vedkommende medlemsstats valutakurspolitikk.»

ER BLITT ENIGE om følgende bestemmelser, som skal vedlegges traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap:

KAPITTEL I OPPRETTELSE AV ESBS

Artikkel 1 Det europeiske sentralbanksystem

1.1. I henhold til traktatens artikkel 4 A skal det opprettes et europeisk sentralbanksystem ESBS og en europeisk sentralbank ESB; de skal utøve sine funksjoner og sin virksomhet i samsvar med bestemmelsene i traktaten og i disse vedtekter.

1.2. I samsvar med traktatens artikkel 106 nr. 1 skal ESBS bestå av Den europeiske sentralbank og medlemsstatenes sentralbanker (nasjonale sentralbanker). Institut monétaire luxembourgeois er Luxembourgs sentralbank.

KAPITTEL II MÅL OG OPPGAVER FOR ESBS

Artikkel 2 Mål

ESBS skal i samsvar med traktatens artikkel 105 nr. 1 ha som hovedmål å fastholde prisstabilitet. Med forbehold for målet om prisstabilitet, skal ESBS støtte den alminnelige økonomiske politikk innenfor Fellesskapet med sikte på å bidra til gjennomføringen av Fellesskapets mål slik de er nedfelt i traktatens artikkel 2. ESBS skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse som fremmer en effektiv fordeling av ressurser, og i samsvar med prinsippene som er nedfelt i traktatens artikkel 3 A.

Artikkel 3 Oppgaver

3.1. ESBS' grunnleggende oppgaver skal i samsvar med traktatens artikkel 105 nr. 2 være:

- å utforme og gjennomføre Fellesskapets pengepolitikk,
- å foreta transaksjoner i utenlandsk valuta i samsvar med bestemmelsene i traktatens artikkel 109,
- å besitte og forvalte medlemsstatenes offisielle valutabeholdninger,
- å fremme et godt fungerende betalingssystem.

3.2. Artikkel 3.1 tredje strekpunkt skal i samsvar med traktatens artikkel 105 nr. 3 ikke være til hinder for at medlemsstatenes regjeringer besitter og forvalter arbeidskonti i utenlandsk valuta.

3.3. ESBS skal i samsvar med traktatens artikkel 105 nr. 5 bidra til en smidig gjennomføring av vedkommende myndigheters politikk for tilsyn med kredittinstitusjoner og med stabiliteten i finanssystemet.

Artikkel 4 Rådgivende funksjoner

I samsvar med traktatens artikkel 105 nr. 4

- a) skal ESB gis anledning til å uttale seg
 - om ethvert forslag til fellesskapsavgjørelse innenfor dens ansvarsområder,
 - til de nasjonale myndigheter om ethvert forslag til lovgivningstiltak innenfor dens ansvarsområder, men innenfor de rammer og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42,
- b) ESB kan avgi uttalelser til de relevante fellesskapsorganer eller -institusjoner eller til nasjonale myndigheter om spørsmål innenfor dens ansvarsområder.

Artikkel 5 Innsamling av statistiske opplysninger

5.1. ESB skal med støtte fra de nasjonale sentralbanker samle inn de statistiske opplysninger som er nødvendige for å utføre ESBS' oppgaver, enten fra vedkommende nasjonale myndigheter eller direkte fra markedsdeltakere. Den skal for dette formål samarbeide med Fellesskapets organer og institusjoner, med vedkommende myndigheter i medlemsstatene eller i tredjestater og med internasjonale organisasjoner.

5.2. De nasjonale sentralbanker skal i den grad det er mulig utføre de oppgaver som er omtalt i artikkel 5.1.

5.3. ESB skal etter behov fremme harmoniseringen av regler og praksis i forbindelse med innsamling, utarbeidelse og spredning av statistikk innenfor dens ansvarsområder.

5.4. Rådet skal etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42 avgjøre hvilke fysiske og juridiske personer som er underlagt kravene om melding, taushetsplikt og aktuelle bestemmelser om håndheving.

Artikkel 6
Internasjonalt samarbeid

- 6.1. I internasjonalt samarbeid om de oppgaver som er pålagt ESBS, skal ESB bestemme hvordan ESBS skal være representert.
- 6.2. ESB og, dersom den gir sin godkjenning, de nasjonale sentralbanker har fullmakt til å delta i internasjonale pengepolitiske institusjoner.
- 6.3. Artikkel 6.1 og 6.2 får anvendelse med forbehold for traktatens artikkel 104 nr. 4.

KAPITTEL III
ESBS' ORGANISERING

Artikkel 7
Uavhengighet

I samsvar med traktatens artikkel 107 skal verken ESB eller de nasjonale sentralbanker eller medlemmene av deres beslutningsorganer anmode om eller motta instruks fra Fellesskapets organer eller institusjoner, medlemsstatenes regjeringer eller noen annen instans i utøvelsen av den myndighet og utførelsen av de oppgaver og plikter som er pålagt dem etter traktaten og disse vedtekter. Fellesskapets organer og institusjoner og medlemsstatenes regjeringer forplikter seg til å respektere dette prinsipp og til ikke å forsøke å påvirke medlemmene av beslutningsorganene i ESB eller i de nasjonale sentralbanker under utførelsen av deres oppgaver.

Artikkel 8
Alminnelig prinsipp

ESBS skal ledes av ESBs beslutningsorganer.

Artikkel 9
Den europeiske sentralbank

- 9.1. ESB, som i samsvar med traktatens artikkel 106 nr. 2 skal være et eget rettssubjekt, skal i hver medlemsstat ha den mest omfattende rettsevne som juridiske personer har i henhold til den nasjonale lovgivning; ESB kan særlig erverve eller avhende fast eiendom og løsøre og opptre som part i rettssaker.
- 9.2. ESB skal påse at de oppgaver som er tildelt ESBS i samsvar med traktatens artikkel 105 nr. 2, 3, og 5, utføres gjennom ESBs egen virksomhet i

samsvar med disse vedtekter eller gjennom de nasjonale sentralbanker i samsvar med artikkel 12.2 og 14.

- 9.3. I samsvar med traktatens artikkel 106 nr. 3 skal ESBs beslutningsorganer være hovedstyret og direksjonen.

Artikkel 10
Hovedstyret

10.1. I samsvar med traktatens artikkel 109 A nr. 1 skal hovedstyret bestå av medlemmene av ESBs direksjon og sjefene for de nasjonale sentralbanker.

10.2. Med forbehold for artikkel 10.3 skal bare de medlemmer av hovedstyret som er til stede på møtene, ha stemmerett. Som unntak fra denne regel kan forretningsordenen omhandlet i artikkel 12.3 fastsette at medlemmer av hovedstyret kan avgi stemme ved hjelp av telekonferanse. Forretningsordenen kan dessuten fastsette at et medlem av hovedstyret som i en lengre periode er forhindret fra å avgi stemme, kan utpeke en stedfortreder som medlem av hovedstyret.

Med forbehold for artikkel 10.3 og 11.3 har hvert medlem av hovedstyret en stemme. Med mindre annet er fastsatt i disse vedtekter, skal hovedstyret treffe sine beslutninger med alminnelig flertall. Ved stemmelikhet skal formannens stemme være avgjørende.

For at hovedstyret skal være beslutningsdyktig, må minst to tredjedeler av medlemmene være til stede. Dersom det ikke oppnås beslutningsdyktighet, kan formannen innkalle til ekstraordinært møte som kan treffe beslutninger uten hensyn til regelen om beslutningsdyktighet.

10.3 Ved ethvert vedtak i henhold til artikkel 28, 29, 30, 32, 33 og 51 skal stemmer avgitt av hovedstyrets medlemmer ha vekt som svarer til fordelingen av ESBs tegnede kapital mellom de nasjonale sentralbanker. Stemmer avgitt av direksjonens medlemmer skal ha vekt lik null. Til gyldig vedtak med kvalifisert flertall kreves et antall ja-stemmer som representerer minst to tredjedeler av ESBs aksjekapital og minst halvparten av aksjeeierne. Dersom en sentralbanksjef ikke kan være til stede, kan han utpeke en stedfortreder til å avgi sin veide stemme.

10.4. Møtene skal være fortrolige. Hovedstyret kan vedta å offentliggjøre resultatet av sine drøftelser.

10.5. Hovedstyret skal møtes minst ti ganger i året.

Artikkel 11
Direksjonen

11.1. I samsvar med traktatens artikkel 109 A nr. 2 bokstav a) skal direksjonen bestå av formannen, nestformannen og fire andre medlemmer.

Medlemmene skal utøve sine funksjoner på heltid. Intet medlem kan utøve noe lønnet eller ulønnet yrke med mindre hovedstyret har gjort et særlig unntak for vedkommende.

11.2. I samsvar med traktatens artikkel 109 A nr. 2 bokstav b) skal formannen, nestformannen og de andre medlemmer av direksjonen oppnevnes ved felles overenskomst mellom medlemsstatenes regjeringer på stats- eller regjeringssjefs-nivå etter innstilling fra Rådet og etter at Europaparlamentet og hovedstyret i ESB er rådspurt, blant personer hvis dyktighet og erfaring i penge- og valutaspørsmål eller bankspørsmål er alminnelig anerkjent.

Oppnevneperioden er åtte år uten adgang til gjenoppnevning.

Bare statsborgere i medlemsstatene kan være medlemmer av direksjonen.

11.3. Direksjonsmedlemmenes ansettelsesvilkår, særlig deres lønn, pensjoner og andre sosiale ytelser, skal avtales med ESB og fastsettes av hovedstyret etter forslag fra en komité bestående av tre medlemmer oppnevnt av hovedstyret og tre medlemmer oppnevnt av Rådet. Direksjonens medlemmer har ikke stemmerett i saker omhandlet i dette nr.

11.4. Dersom et medlem av direksjonen ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å utøve sine funksjoner, eller dersom han har gjort seg skyldig i grov tjenesteforsømmelse, kan Domstolen på begjæring fra hovedstyret eller direksjonen avsette ham.

11.5. Ethvert medlem av direksjonen som er til stede på møtene, skal ha stemmerett og skal for dette formål ha en stemme. Med mindre annet er fastsatt, skal direksjonen treffe sine beslutninger med alminnelig flertall av de avgitte stemmer. Ved stemmelikhet skal formannens stemme være avgjørende. Nærmere regler for avstemning skal fastsettes i forretningsordenen nevnt i artikkel 12.3.

11.6. Direksjonen skal være ansvarlig for ESBs løpende drift.

11.7. Dersom en stilling som medlem av direksjonen blir ledig, skal det oppnevnes et nytt medlem i samsvar med artikkel 11.2.

Artikkel 12
Beslutningsorganenes ansvarsområder

12.1. Hovedstyret skal fastsette de retningslinjer og gjøre de vedtak som er nødvendige for å oppfylle de oppgaver som er pålagt ESBS i henhold til traktaten og disse vedtekter. Hovedstyret skal utforme Fellesskapets pengepolitikk, herunder eventuelle vedtak om mellomliggende pengepolitiske mål, offisielle rentesatser og innskudd av reserver i ESBS, og fastsette nødvendige retningslinjer for gjennomføringen av vedtakene.

Direksjonen skal iverksette pengepolitikken i samsvar med de retningslinjer og vedtak hovedstyret har vedtatt. Direksjonen skal innenfor disse rammer gi de nødvendige instruksjoner til de nasjonale sentralbanker. Direksjonen kan dessuten gis visse fullmakter ved vedtak gjort av hovedstyret.

I den grad det anses for mulig og hensiktsmessig, og uten at denne artikkel berøres, skal ESB benytte seg av de nasjonale sentralbanker til å foreta de transaksjoner som hører under ESBS' oppgaver.

12.2. Direksjonen skal ha ansvaret for å forberede hovedstyrets møter.

12.3. Hovedstyret skal vedta en forretningsorden som fastsetter den interne organiseringen av ESB og dens beslutningsorganer.

12.4. De rådgivende funksjoner omhandlet i artikkel 4 skal utøves av hovedstyret.

12.5. Hovedstyret skal gjøre de vedtak som er nevnt i artikkel 6.

Artikkel 13
Formannen

13.1. Formannen, eller ved hans forfall nestformannen, skal lede ESBs hovedstyre og direksjon.

13.2. Med forbehold for artikkel 39 skal formannen eller den han utpeker for dette formål, representere ESB utad.

Artikkel 14
De nasjonale sentralbanker

14.1. Hver medlemsstat skal i samsvar med traktatens artikkel 108 senest på tidspunktet for opprettelsen av ESBS sørge for at dens nasjonale lovgivning, herunder vedtektene for dens nasjonale sentralbank, er forenlig med traktaten og disse vedtekter.

14.2. Vedtektene for de nasjonale sentralbanker skal særlig fastsette at sjefen for den nasjonale sentralbank skal oppnevnes for minst fem år.

En sentralbanksjef kan avsettes bare dersom han ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å utøve sine funksjoner eller har gjort seg skyldig i grov tjenesteforsømmelse. Vedkommende sjef eller hovedstyret kan klage et vedtak om avsettelse inn for Domstolen for brudd på traktaten eller en av dens gjennomføringsbestemmelser. Fristen for å inngi klage skal være to måneder fra det tidspunkt vedtaket ble kunngjort, eller eventuelt meldt til klageren eller, i mangel av slik melding, fra det tidspunkt da klageren fikk kjennskap til vedtaket.

14.3. De nasjonale sentralbanker er uløselig knyttet til ESBS og skal handle i samsvar med ESBS retningslinjer og instruks. Hovedstyret skal treffe de nødvendige tiltak for å sikre at ESBS retningslinjer og instruks overholdes, og skal kreve å få seg forelagt alle nødvendige opplysninger.

14.4. De nasjonale sentralbanker kan utøve andre funksjoner enn dem som er omhandlet i disse vedtekter, med mindre hovedstyret med to tredjedels flertall av de avgitte stemmer vedtar at funksjonene strider mot ESBS' formål og oppgaver. Disse funksjoner, som de nasjonale sentralbanker skal utøve på eget ansvar og på egen risiko, skal ikke høre under ESBS' funksjoner.

Artikkel 15

Plikt til å fremlegge rapporter

15.1. ESB skal minst hvert kvartal utarbeide og offentliggjøre delårsberetninger om ESBS' virksomhet.

15.2. En konsolidert oversikt om ESBS' finansielle stilling skal offentliggjøres hver uke.

15.3. ESB skal i samsvar med traktatens artikkel 109 B nr. 3 sende en årsberetning om ESBS' virksomhet og om pengepolitikken i det foregående og det inneværende år til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen samt til Det europeiske råd.

15.4. Årsberetningen og delårsberetningene omhandlet i denne artikkel skal stilles vederlagsfritt til rådighet for interesserte personer.

Artikkel 16

Pengesedler

I samsvar med traktatens artikkel 105 A nr. 1 skal hovedstyret ha enerett til å tillate utstedelse av pengesedler i Fellesskapet. ESB og de nasjonale sentral-

banker kan utstede slike pengesedler. De pengesedler som er utstedt av ESB og de nasjonale sentralbanker, skal være de eneste pengesedler som er tvungent betalingsmiddel i Fellesskapet.

ESB skal så langt det er mulig respektere bestående praksis for utstedelse og utforming av pengesedler.

KAPITTEL IV

ESBS' PENGEPOLITISKE FUNKSJONER OG TRANSAKSJONER

Artikkel 17

Konti i ESB og de nasjonale sentralbanker

For å foreta sine transaksjoner kan ESB og de nasjonale sentralbanker opprette konti for kredittinstitusjoner, offentlige organer og andre markedsdeltakere og motta aktiva, herunder innskrevne verdipapirer, som sikkerhet.

Artikkel 18

Transaksjoner på det åpne marked og lånetransaksjoner

18.1. Med henblikk på å nå ESBS' mål og utføre sine oppgaver kan ESB og de nasjonale sentralbanker:

- operere på pengemarkedene ved direkte salgs- eller kjøptransaksjoner (kontant- og termintransaksjoner) eller ved gjenkjøpsordninger eller ved utlån eller innlån i fordringer og omsettelige verdipapirer, utstedt i fellesskapsvaluta eller tredjestatsvaluta eller i edle metaller,
- foreta lånetransaksjoner med kredittinstitusjoner og andre markedsdeltakere, med passende sikkerhet for lånene.

18.2. ESB skal utforme de alminnelige prinsipper for transaksjoner på det åpne marked og for lånetransaksjoner som foretas av den selv eller av de nasjonale sentralbanker, herunder for offentliggjøring av de vilkår som må oppfylles for at de kan si seg villige til å foreta slike transaksjoner.

Artikkel 19

Pliktige reserver

19.1. Med forbehold for artikkel 2 kan ESB kreve at kredittinstitusjoner som er etablert i medlemsstatene, holder pliktige reserver i ESB og i de nasjonale sentralbanker i samsvar med de pengepolitiske mål. Hovedstyret kan fastsette nærmere regler for beregningen og fastsettelsen av det pliktige beløp. ESB kan ved enhver manglende oppfyllelse illegge strafferenter og andre sanksjoner med tilsvarende virkning.

**KAPITTEL VI
FINANSIELLE BESTEMMELSER FOR ESBS**

Artikkel 26
Regnskap

- 26.1. Regnskapsåret for ESB og de nasjonale sentralbanker begynner første dag i januar og slutter siste dag i desember.
- 26.2. Årsregnskapet for ESB skal utarbeides av direksjonen i samsvar med prinsippene fastsatt av hovedstyret. Regnskapet skal godkjennes av hovedstyret og deretter offentliggjøres.
- 26.3. Direksjonen skal for analyse- og forvaltningsformål utarbeide en konsolidert balanse for ESBS som omfatter aktiva og passiva for de nasjonale sentralbanker som hører under ESBS.
- 26.4. For gjennomføringen av denne artikkel skal hovedstyret fastsette nødvendige regler for standardisering av bokføring og beretninger i forbindelse med transaksjoner foretatt av de nasjonale sentralbanker.

Artikkel 27
Revisjon

- 27.1. Regnskapene for ESB og de nasjonale sentralbanker skal revideres av uavhengige eksterne revisorer oppnevnt etter innstilling fra hovedstyret og godkjent av Rådet. Revisorene skal ha myndighet til å gjennomgå alle ESBS og de nasjonale sentralbankers bøker og regnskaper og innhente alle opplysninger om deres transaksjoner.
- 27.2. Bestemmelsene i traktatens artikkel 188 C får anvendelse bare for gjennomgåelse av effektiviteten av ESBS forvaltning.

Artikkel 28
ESBs kapital

- 28.1. ESBS kapital, som skal være virksom fra ESBS opprettelse, skal være fem milliarder ECU. Kapitalen kan forhøyes etter vedtak gjort av hovedstyret med det kvalifiserte flertall som er fastsatt artikkel 10.3, innenfor de rammer og på de vilkår som Rådet fastsetter etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42.
- 28.2. De nasjonale sentralbanker skal ha enerett til å tegne og besitte ESBS kapital. Kapitaltegningen skal foretas etter fordelingsnøkkelen fastsatt i samsvar med artikkel 29.

28.3. Hovedstyret skal med det kvalifiserte flertall som er fastsatt i artikkel 10.3, bestemme i hvilket omfang og på hvilken måte kapitalen skal innbetales.

28.4. Med forbehold for artikkel 28.5 skal sentralbankenes andeler av ESBS tegnede kapital ikke kunne overdras, pantsettes eller beslaglegges.

28.5. Dersom fordelingsnøkkelen nevnt i artikkel 29 endres, skal de nasjonale sentralbanker seg imellom overføre andeler av kapitalen i det omfang som er nødvendig for å sikre at fordelingen av dem svarer til den nye fordelingsnøkkelen. Hovedstyret skal fastsette nærmere regler for slike overføringer.

Artikkel 29
Fordelingsnøkkel for tegning av kapital

- 29.1. Fordelingsnøkkelen for tegning av kapital i ESB skal fastsettes når ESBS og ESB er opprettet etter fremgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 109 L nr. 1. Hver nasjonale sentralbank skal tildeles en vekt i denne fordelingsnøkkel som skal være lik summen av:
- 50% av vedkommende medlemsstats andel av Fellesskapets befolkning nest siste år før opprettelsen av ESBS,
 - 50% av vedkommende medlemsstats andel av Fellesskapets brutto nasjonalprodukt etter markedspris i løpet av de fem siste årene forut for nest siste år før opprettelsen av ESBS.

Prosentandelene skal avrundes oppover til nærmeste multiplum av 0,05 prosentpoeng.

29.2. De statistiske opplysninger som er nødvendige for anvendelsen av denne artikkel, skal fastsettes av Kommisjonen i samsvar med de regler som Rådet skal fastsette etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42.

29.3. Den vekt som tildeles de nasjonale sentralbanker, skal justeres i samsvar med bestemmelsene i artikkel 29.1 hvert femte år etter opprettelsen av ESBS. Den justerte fordelingsnøkkel skal benyttes fra den første dag i det påfølgende år.

29.4. Hovedstyret skal treffe alle andre nødvendige tiltak for anvendelsen av denne artikkel.

Artikkel 30
Overføring av valutareserver til ESB

30.1. Med forbehold for artikkel 28 skal de nasjonale sentralbanker overføre valutareserver til ESB, med unntak av medlemsstatenes valutaer, ECU, IMF-reservestillinger og SDR, som svarer til et beløp på inntil 50 milliarder ECU. Hovedstyret skal fastsette de andeler som skal innkalles av ESB etter at den er

opprettet, samt de beløp som skal innkalles senere. ESB skal ha full rett til å besitte og forvalte de reserver som er overført til den, og å bruke dem til de formål som er fastsatt i disse vedtekter.

30.2. Den enkelte nasjonale sentralbanks bidrag skal fastsettes i forhold til dens andel av ESBs tegnede kapital.

30.3. ESB skal kreditere den enkelte nasjonale sentralbank med en fordring som svarer til dennes bidrag. Hovedstyret skal fastsette slike fordringers pålydende og avkastning.

30.4. ESB kan innkalle tilleggsreserver utover den grense som er fastsatt i artikkel 30.1, i samsvar med artikkel 30.2, innenfor de rammer og på de vilkår som Rådet fastsetter etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42.

30.5. ESB kan besitte og forvalte IMF-reservestillinger og SDR samt tillate en sammenslåing av disse aktiva.

30.6. Hovedstyret skal treffe alle andre nødvendige tiltak for anvendelsen av denne artikkel.

Artikkel 31

De nasjonale sentralbankers valutareserver

31.1. De nasjonale sentralbanker skal ha tillatelse til å foreta transaksjoner i forbindelse med oppfyllelsen av deres forpliktelser overfor internasjonale organisasjoner i samsvar med artikkel 23.

31.2. Alle andre transaksjoner i valutareserver som forblir i de nasjonale sentralbanker etter overføringene omhandlet i artikkel 30, og transaksjoner som medlemsstatene foretar med sine arbeidskonti i utenlandsk valuta skal, når den overstiger en bestemt grense som skal fastsettes i henhold til artikkel 31.3, godkjennes av ESB for å sikre samsvar med Fellesskapets penge- og valutapolitikk.

31.3. Hovedstyret skal fastsette retningslinjer for å lette gjennomføringen av slike transaksjoner.

Artikkel 32

Fordeling av de nasjonale sentralbankers pengeinntekter

32.1. De nasjonale sentralbankers inntekter fra sin utførelse av ESBS' pengepolitiske oppgaver, heretter kalt «pengeinntekter», skal fordeles ved utløpet av hvert driftsår i samsvar med denne artikkel.

32.2. Med forbehold for artikkel 32.3 skal den enkelte nasjonale sentralbanks pengeinntekter være lik dens årlige inntekter fra de aktiva den besitter som motverdi til pengesedler i omløp og dens forpliktelser i forbindelse med kredittinstitusjoners innlån. De nasjonale sentralbanker skal holde disse aktiva adskilt i samsvar med de retningslinjer hovedstyret fastsetter.

32.3. Dersom hovedstyret etter innledningen av tredje fase mener at de nasjonale sentralbankers balanseoppstilling ikke gjør det mulig å anvende artikkel 32.2., kan det med kvalifisert flertall som unntak fra artikkel 32.2 vedta at pengeinntekter for et tidsrom som ikke skal overstige fem år, skal beregnes etter en alternativ metode.

32.4. Den enkelte nasjonale sentralbanks pengeinntekter skal fratrekkes et beløp som tilsvarer de rentekostnader den har betalt i forbindelse med kredittinstitusjoners innlån i samsvar med artikkel 19.

Hovedstyret kan vedta å gi erstatning til nasjonale sentralbanker for kostnader i forbindelse med utstedelse av pengesedler eller, unntaksvis, for særlige tap i forbindelse med pengepolitiske transaksjoner utført for ESBS. Erstatningen skal skje i den form hovedstyret anser for passende; slike beløp kan avregnes mot de nasjonale sentralbankers pengeinntekter.

32.5. De nasjonale sentralbankers pengeinntekter skal fordeles mellom dem i forhold til deres innbetalte andeler i ESBs kapital, med forbehold for ethvert vedtak av hovedstyret i samsvar med artikkel 33.2.

32.6. Avregningen og oppgjør av restbeløp fra fordelingen av pengeinntektene skal utføres av ESB i samsvar med retningslinjene fastsatt av hovedstyret.

32.7. Hovedstyret skal treffe alle andre nødvendige tiltak for anvendelsen av denne artikkel.

Artikkel 33

Fordeling av ESBs nettooverskudd og -tap

33.1. ESBs nettooverskudd skal overføres på følgende måte:

- a) et beløp som hovedstyret skal fastsette, og som ikke kan overstige 20 % av nettooverskuddet, skal overføres til det alminnelige reservefond innenfor en grense på 100% av kapitalen,
- b) resten av nettooverskuddet skal utdeles til ESBs andelseiere i forhold til deres innbetalte andeler.

33.2. Dersom ESB lider et tap, skal dette dekkes av det alminnelige reservefond og, om nødvendig og etter vedtak av hovedstyret, av pengeinntektene fra vedkommende regnskapsår i forhold til og inntil de beløp som fordeles mellom de nasjonale sentralbanker i samsvar med artikkel 32.5.

KAPITTEL VII ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Artikkel 34 Rettsakter

- 34.1. I samsvar med traktatens artikkel 108 A skal ESB:
- gi forordninger i den utstrekning det er nødvendig for å gjennomføre de oppgaver som er fastsatt i artikkel 3.1 første strekpunkt, artikkel 19.1, artikkel 22 eller 25.2 i ESBS-vedtektene, samt i de tilfeller der det blir fastsatt i Rådets avgjørelser omhandlet i artikkel 42,
 - gjøre de vedtak som er nødvendige for å utføre oppgavene pålagt ESBS etter traktaten og ESBS-vedtektene,
 - utforme rekommandasjoner og avgi uttalelser.

34.2. En forordning skal ha alminnelig gyldighet. Den skal være i alle deler bindende og komme direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Rekommandasjoner og uttalelser skal ikke være bindende.

Et vedtak skal være i alle deler bindende for dem det er rettet til.

Traktatens artikkel 190, 191 og 192 gjelder for forordninger og vedtak vedtatt av ESB.

ESB kan beslutte å offentliggjøre sine vedtak, rekommandasjoner og uttalelser.

34.3. Innenfor de grenser og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter fremgangsmåten fastsatt i artikkel 42 i vedtektene, skal ESB ha rett til å ilegge foretak bøter eller tvangsmulkt dersom de unnlater å oppfylle sine forpliktelser etter dens forordninger og vedtak.

Artikkel 35 Domstolskontroll og beslektede spørsmål

35.1. Det hører under Domstolen å avgjøre saker om ESBs handlinger eller unnlattelse av å handle, eller den kan få seg forelagt spørsmål om deres fortolkning, i de tilfeller og på de vilkår som er fastsatt i traktaten. ESB kan reise sak i de tilfeller og på de vilkår som er fastsatt i traktaten.

35.2. De kompetente nasjonale domstoler kan avgjøre tvister mellom ESB på den ene side og dens kreditorer, debitorer eller andre personer på den annen side, med mindre Domstolen er gitt domsmyndighet.

35.3. ESB skal ansvar etter traktatens artikkel 215. De nasjonale sentralbankers ansvar skal fastsettes etter deres nasjonale lovgivning.

35.4. Det hører under Domstolen å treffe avgjørelse i henhold til en voldgiftsklausul i en offentlig- eller privatrettslig avtale inngått av eller på vegne av ESB.

35.5. ESBs beslutning om å reise sak for Domstolen skal treffes av hovedstyret.

35.6. Det hører under Domstolen å avgjøre tvister om de nasjonale sentralbankers oppfyllelse av de forpliktelser de er pålagt i henhold til disse vedtekter. Dersom ESB mener at en nasjonal sentralbank ikke har oppfylt en av de forpliktelser den er pålagt i henhold til disse vedtekter, skal den avgi begrunnet uttalelse om saken etter å ha gitt den berørte nasjonale sentralbank mulighet til å komme med sine bemerkninger. Dersom vedkommende nasjonale sentralbank ikke retter seg etter denne uttalelse innen en frist som ESB fastsetter, kan ESB bringe saken inn for Domstolen.

Artikkel 36 Personale

36.1. Hovedstyret skal etter forslag fra direksjonen fastsette de ansettelsesvilkår som skal gjelde for ESBs personale.

36.2. Det hører under Domstolen å dømme i enhver tvist mellom ESB og dens ansatte innenfor de rammer og på de vilkår som er fastsatt i ansettelsesvilkårene.

Artikkel 37 Sete

Beslutningen om ESBs sete skal treffes innen utgangen av 1992 ved felles overenskomst mellom medlemsstatenes regjeringer på stats- eller regjeringssjefs-nivå.

Artikkel 38 Taushetsplikt

38.1. Medlemmer av beslutningsorganene og ansatte i ESB og de nasjonale sentralbanker er forpliktet til ikke å gi opplysninger som er av en slik art at er underlagt bestemmelsene om taushetsplikt, selv etter at tjenesten er avsluttet.

38.2. Den som har tilgang til data som omfattes av fellesskapsregler om taushetsplikt, skal være underlagt disse reglene.

Artikkel 39
Underskriftsberettigede

ESB forpliktes rettslig overfor tredjemann ved sin formann eller ved to medlemmer av direksjonen eller ved underskrift fra to av ESBs ansatte som av formannen er gitt fullmakt til å undertegne på vegne av ESB.

Artikkel 40
Privilegier og immunitet

ESB skal på medlemsstatenes territorium nyte godt av de privilegier og den immunitet som er nødvendig for at de kan utføre sine oppgaver, på de vilkår som er fastsatt i De europeiske fellesskaps protokoll om privilegier og immunitet, som er vedlagt traktaten om opprettelse av ett felles Råd og en felles Kommisjon for De europeiske fellesskap.

KAPITTEL VIII
ENDRING AV VEDTEKTENE OG TILLEGGSBESTEMMELSER

Artikkel 41
Forenklet fremgangsmåte ved endring

41.1. I samsvar med traktatens artikkel 106 nr. 5 kan artikkel 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1 bokstav a og artikkel 36 i disse vedtekter endres av Rådet, som treffer sin beslutning med kvalifisert flertall etter rekommandasjon fra ESB og etter å ha rådspurt Kommisjonen, eller enstemmig etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt ESB. I begge tilfeller kreves tilslutning fra Europaparlamentet.

41.2. En rekommandasjon fra ESB i henhold til denne artikkel krever enstemmighet i hovedstyret.

Artikkel 42
Tilleggsregler

I samsvar med traktatens artikkel 106 nr. 6 og umiddelbart etter å ha vedtatt datoen for å innlede tredje fase, skal Rådet, etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og ESB, eller etter rekommandasjon fra ESB og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen, med kvalifisert flertall vedta bestemmelsene nevnt i artikkel 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 og 34.3 i disse vedtekter.

KAPITTEL IX
OVERGANGSBESTEMMELSER OG ANDRE BESTEMMELSER OM ESB

Artikkel 43
Alminnelige bestemmelser

43.1. Fritak som nevnt i traktatens artikkel 109 K nr. 1 skal innebære at følgende artikler i disse vedtekter ikke medfører rettigheter eller plikter for den berørte medlemsstat: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 50 og 52.

43.2. Sentralbanker i medlemsstater med fritak i samsvar med traktatens artikkel 109 K nr. 1, skal beholde sin myndighet på det pengepolitiske området i henhold til nasjonal lovgivning.

43.3. I samsvar med traktatens artikkel 109 K nr. 4 menes med «medlemsstater», medlemsstater uten fritak i følgende artikler i disse vedtekter: 3, 11.2, 19, 34.2 og 50.

43.4. Med «nasjonale sentralbanker» menes sentralbanker i medlemsstater uten fritak i følgende artikler i disse vedtekter: 9.2, 10.1, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2 og 52.

43.5. I artikkel 10.3 og 33.1 menes med «aksjeeiere», sentralbanker i medlemsstater uten fritak.

43.6. I artikkel 10.3 og 30.2 menes med «tegnede kapital», ESBs kapital tegnet av sentralbanker i medlemsstater uten fritak.

Artikkel 44
ESBs overgangsoppgaver

ESB skal utføre de av EPIs oppgaver som fremdeles må utføres i tredje fase, på grunn av fritak for en eller flere medlemsstater.

ESB skal avgi uttalelse når opphevelse av fritakene omhandlet i traktatens artikkel 109 K forberedes.

Artikkel 45
Det alminnelige råd for ESB

45.1. Med forbehold for traktatens artikkel 106 nr. 3 skal Det alminnelige råd konstitueres som ESBs tredje beslutningsorgan.

45.2. Det alminnelige råd skal bestå av ESBs formann og nestformann samt sjefene for de nasjonale sentralbanker. De øvrige medlemmer av direksjonen kan delta uten stemmerett på Det alminnelige rådets møter.

45.3. Det alminnelige rådets ansvarsområder er i sin helhet angitt i artikkel 47 i disse vedtekter.

Artikkel 46 **Forretningsorden for Det alminnelige råd**

46.1. Formannen eller, ved hans forfall, nestformannen for ESB skal lede Det alminnelige råd for ESB.

46.2. Rådets formann og et medlem av Kommissjonen kan delta uten stemmerett på møtene i Det alminnelige råd for ESB.

46.3. Formannen skal forberede møtene i Det alminnelige råd.

46.4. Som unntak fra artikkel 12.3 skal Det alminnelige råd vedta sin forretningsorden.

46.5. Sekretariat for Det alminnelige råd skal stilles til rådighet av ESB.

Artikkel 47 **Det alminnelige rådets ansvarsområder**

47.1. Det alminnelige råd skal:

- utføre oppgavene omhandlet i artikkel 44,
- medvirke i forbindelse med de rådgivende funksjoner som er nevnt i artikkel 4 og 25.1.

47.2. Det alminnelige råd skal medvirke ved:

- innsamling av statistiske opplysninger omhandlet i artikkel 5,
- utarbeidelse av rapporter om ESBs virksomhet omhandlet i artikkel 15,
- utforming av de regler som er nødvendige for anvendelsen av artikkel 26, som omhandlet i artikkel 26.4,
- å treffe alle øvrige tiltak som er nødvendige for anvendelsen av artikkel 29, som omhandlet i artikkel 29.4,
- fastsettelse av ansettelsesvilkårene for ESBs personale omhandlet i artikkel 36.

47.3. Det alminnelige råd skal bidra til de nødvendige forberedelser med henblikk på ugjenkallelig fastsettelse av kursene for valutaene i medlemsstater med fritak i forhold til valutaene, eller den felles valuta, i medlemsstater uten fritak, som omhandlet i traktatens artikkel 109 L nr. 5.

47.4. ESBs formann skal underrette Det alminnelige råd om beslutninger truffet av hovedstyret.

Artikkel 48 **Overgangsbestemmelser om ESBs kapital**

I samsvar med artikkel 29.1 skal hver nasjonale sentralbank tildeles en vekt i fordelingsnøkkelen for tegning av kapital i ESB. Som unntak fra artikkel 28.3 skal de nasjonale sentralbanker i medlemsstater med fritak ikke innbetale sin tegnede kapital, med mindre Det alminnelige råd med et flertall som representerer minst to tredjedeler av ESBs tegnede kapital og minst halvparten av aksjeeierne, fastsetter at en minste prosentandel skal innbetales som bidrag til ESBs driftsutgifter.

Artikkel 49 **Utsatt innbetaling av kapital, reserver og avsetninger i ESB**

49.1. Den nasjonale sentralbank i en medlemsstat som fritaket er opphevet for, skal innbetale sin andel av ESBs tegnede kapital i samme omfang som sentralbankene i medlemsstater uten fritak, og skal overføre sine valutareserver til ESB i samsvar med artikkel 30.1. Det beløp som skal overføres, skal fastsettes ved å multiplisere verdien i ECU etter gjeldende valutakurs, av de valutareserver som allerede er overført til ESB i samsvar med artikkel 30.1, med forholdet mellom antall andeler tegnet av den berørte sentralbank og antall andeler som allerede er innbetalt av de øvrige nasjonale sentralbanker.

49.2. Foruten den innbetaling som skal foretas i henhold til artikkel 49.1, skal vedkommende sentralbank bidra til ESBs reserver, til de avsetninger som svarer til reserver, samt til det beløp som fremdeles skal avsettes til de reserver og avsetninger som tilsvare saldoen for resultatregnskapet pr. 31. desember i året forut for det år fritaket oppheves. Beløpet det skal bidras med, skal fastsettes ved å multiplisere beløpet for reservene, som definert ovenfor og som fastsatt i den godkjente balanse for ESB, med forholdet mellom antall andeler tegnet av den berørte sentralbank og antall andeler som allerede er innbetalt av de øvrige nasjonale sentralbanker.

Artikkel 50 **Første oppnevning av direksjonens medlemmer**

Når direksjonen for ESB er innsettes, skal dens formann, nestformann og andre medlemmer oppnevnes ved felles overenskomst mellom medlemsstatenes regjeringer på stats- eller regjeringssjefsnivå etter innstilling fra Rådet etter at Europaparlamentet og EPIs råd er rådspurt. Direksjonens formann skal oppnevnes

for åtte år. Som unntak fra artikkel 11.2 skal nestformannen oppnevnes for fire år og de øvrige medlemmer av direksjonen skal oppnevnes for en periode på mellom fem og åtte år. Det er ikke adgang til gjenoppnevning. Antall medlemmer i direksjonen kan være lavere enn det antall som er fastsatt i artikkel 11.1, men ikke under noen omstendighet under fire.

Artikkel 51

Unntak fra artikkel 32

51.1. Dersom hovedstyret etter innledningen av tredje fase vedtar at anvendelsen av artikkel 32 vesentlig endrer de nasjonale sentralbankers relative inntektsstilling, skal de inntekter som skal fordeles i samsvar med artikkel 32, i løpet av første regnskapsår etter innledningen av tredje fase reduseres med en enhetlig prosentandel som ikke skal overstige 60%, og som skal reduseres med minst 12 prosentpoeng de påfølgende regnskapsår.

51.2. Artikkel 51.1. får anvendelse for høyst fem hele regnskapsår etter innledningen av tredje fase.

Artikkel 52

Veksling av pengesedler i fellesskapsvalutaer

Etter at valutakursene er ugjenkallelig fastsatt, skal hovedstyret treffe de nødvendige tiltak for å sikre at pengesedler i valutaer med ugjenkallelig fastsatt kurs kan veksles av de nasjonale sentralbanker til sin pariverdi.

Artikkel 53

Overgangsbestemmelsernes anvendelse

Artikkel 43–48 får anvendelse så lenge det er medlemsstater med fritak.

23.3. Alle fordringer og gjeld i forbindelse med den svært kortsiktige finansieringsordningen og den kortsiktige pengepolitiske støtteordning skal, innenfor rammen av avtalene omhandlet i artikkel 6.1, innfris fra første dag i tredje fase.

23.4. EPIs gjenværende aktiva skal gjøres opp og all resterende gjeld innfris.

23.5. Provenyet fra avviklingen nevnt i artikkel 23.4 skal fordeles til de nasjonale sentralbanker i henhold til den fordelingsnøkkel som er nevnt i artikkel 16.2.

23.6. EPIs råd kan treffe de tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av artikkel 23.4 og 23.5.

23.7. Ved opprettelsen av ESB, skal formannen for EPI trekke seg fra sin stilling.

Protokoll om fremgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd

AVTALEPARTENE,

SOM ØNSKER å fastsette fremgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd omhandlet i artikkel 104 C nr. 2 i traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap,

ER BLITT ENIGE om følgende bestemmelser, som skal vedlegges traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap:

Artikkel 1

De referanseverdier som er nevnt i traktatens artikkel 104 C nr. 2, er følgende:

- 3% for den del som det forventede eller faktiske offentlige underskudd utgjør av brutto nasjonalproduktet etter markedspris,
- 60% for den del som den offentlige gjeld utgjør av brutto nasjonalproduktet etter markedspris.

Artikkel 2

I traktatens artikkel 104 C og i denne protokoll menes med:

- «offentlig», offentlig sektor, dvs. sentraladministrasjonen, de regionale eller lokale myndigheter og trygdefondene, unntatt kommersielle transaksjoner, som definert i Det europeiske nasjonalregnskapssystem,
- «underskudd», netto lånebehov, som definert i Det europeiske nasjonalregnskapssystem,
- «investering», faste bruttoinvesteringer, som definert i Det europeiske nasjonalregnskapssystem,
- «gjeld», den samlede bruttogjeld til pålydende verdi som ikke er betalt ved årets slutt, og som er konsolidert innen offentlig sektor, som definert i første strekpunkt.

Artikkel 3

For å sikre at fremgangsmåten i forbindelse med for store underskudd virker effektivt, skal regjeringene i medlemsstatene i henhold til denne fremgangsmåten være ansvarlige for underskudd i offentlig sektor, som definert i artikkel 2 første strekpunkt. Medlemsstatene skal sørge for at nasjonale bevilgningsregler gir mulighet til å oppfylle de forpliktelser medlemsstatene i henhold til traktaten er pålagt på dette området. Medlemsstatene skal raskt og regelmessig underrette Kommisjonen om forventet og faktisk underskudd, samt størrelsen på deres gjeld.

Artikkel 4

Kommisjonen skal skaffe de statistiske opplysninger som benyttes ved gjennomføringen av denne protokoll.

Protokoll om kriteriene for økonomisk tilnærming omhandlet i artikkel 109 J i traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap

AVTALEPARTENE,

SOM ØNSKER å fastsette kriteriene for økonomisk tilnærming omhandlet i artikkel 109 J nr. 1 i traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, som skal veilede Fellesskapet når det gjør vedtak om overgangen til tredje fase,

ER BLITT ENIGE om følgende bestemmelser, som skal vedlegges traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap:

Artikkel 1

Kriteriet for prisstabilitet omhandlet i traktatens artikkel 109 J nr. 1 første strekpunkt skal vise at en medlemsstat har en varig prisstabilitet og en middels inflasjonstakt, som i et tidsrom av et år før undersøkelsen ikke med mer enn 1,5% overstiger inflasjonstakten i høyst tre av de medlemsstater som har de beste resultater når det gjelder prisstabilitet. Inflasjonen beregnes ved hjelp av konsumprisindeksen på et sammenlignbart grunnlag, ulikhetene i nasjonale definisjoner tatt i betraktning.

Artikkel 2

Kriteriet for budsjett situasjonen omhandlet i traktatens artikkel 109 J nr. 1 annet strekpunkt skal vise at en medlemsstat på tidspunktet for undersøkelsen ikke er omfattet av et rådsvedtak som nevnt i traktatens artikkel 104 C nr. 6 om et for stort underskudd i den berørte medlemsstat.

Artikkel 3

Kriteriet for deltakelse i Valutakursordningen i Det europeiske valutasystem omhandlet i traktatens artikkel 109 J nr. 1 tredje strekpunkt skal vise at en medlemsstat overholder de normale svingningsmarginer fastsatt i Valutakursordningen i Det europeiske valutasystem uten alvorlige spenninger i minst de to siste år før undersøkelsen. Medlemsstaten skal særlig ikke på eget initiativ i det samme tidsrom ha devaluert sin valutas bilaterale sentralkurs i forhold til en annen medlemsstats valuta.

Artikkel 4

Kriteriet for tilnærming av rentesatser omhandlet i traktatens artikkel 109 J nr. 1 fjerde strekpunkt i løpet av et tidsrom på et år før undersøkelsen skal vise at en medlemsstat har hatt en gjennomsnittlig, langsiktig pålydende rentesats som ikke med mer enn 2% overstiger rentesatsen i høyst tre av de medlemsstater som har de beste resultater når det gjelder prisstabilitet. Rentesatsene beregnes på grunnlag av langsiktige statsobligasjoner eller sammenlignbare verdipapirer, ulikhetene i de nasjonale definisjoner tatt i betraktning.

Artikkel 5

Kommisjonen skal skaffe de statistiske opplysninger som skal benyttes ved gjennomføringen av denne protokoll.

Artikkel 6

Rådet skal enstemmig etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, EPI eller eventuelt ESB, samt komiteen omhandlet i traktatens artikkel 109 C, vedta passende bestemmelser om detaljene i kriteriene for økonomisk tilnærming omhandlet i traktatens artikkel 109 J, som skal erstatte denne protokoll.